

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

КУЛЬТУРНО-СПОЛОЧЕНЬСКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

р. XVI

ч. 31-34

21. август 2006
ціна 12,- Ск

Редакчна квітка і по 15 роках жыє

(А ТО НАПЕРЕК ВШЫТКЫМ ПЕРІПЕТІЯМ, ПЕРЕШКОДАМ І НЕЖЫЧЛИВЦЯМ)

Чом така назва і підназва статі? Хто чітаць Народны новинки, тот знать о чім є реч. Перед пятьма роками к десятирічному юбілею у вступній статі під назвов „Бублина“ ани за 10 років іщі не праскла („бублинов“ назвали нашы і Вашы Народны новинки і часопис Русин при їх зроді тзв. Русины-Українці) єм писав: „Не будете мі вірити, але

вчера єм позерав на мапу Грецька і ёго островів а в морі міджі Кретов і Турецьком єм нашов малый островик, котрый называють Карпатос. Такой зо жартом собі говорю, же ту бы сьме мали піти мы, Русины слід Карпат, бо маме много проблемів із нашима „близкыма“ Русинами-Українцями або Українцями. Ту бы сьме конечно мали покій, могли бы сьме вольні робити, а дома бы сьме охабили і тых Русинів, котры остатнім Русинам не помагають, але гамують їх і шкодять їм. А то ся тыкаць дакотрых і з рядів Русиньской оброды ці Здружіння інтелігенції Русинів Словеньска...“ А тоты слова суть на половину актуалны і при святкованю 15-річного юбілею спомянутых русиньскых періодичных выдань. Чом на половину? Бо з тзв. Русинами-Українцями ці Українцями уж не маме жадны проблемы, уж нияк з нима „не боюеме“, они роблять свое, а мы – тых свое. Но друга часть цитованого конштатованя є все актуална, докінця ся іщі выострила сітуація в ділі „шкодців“ з боку дакотрых челных представителів Русиньской оброды на Словеньску і зо Здружіння інтелігенції Русинів Словеньска. А то є трагічне в русиньскім русі, но, може, закономірне, бо кідь не є „вонкашнёго неприятеля“, з котрым „боюете“, наставать бой внутрі руху (а нелем русиньского), взаємно міджі собов. Так ся то стало явным за послідніх пять років, кідь бой нашых „шкодців“ ся став інтензівнішым і ся выострив, з чого можуть мати радість нашы „бывшы неприятелі“, дакотры челны представителі з рядів Русинів-Українців або Українців. А то іде на шкоду нелем нам, нашій редакції, тепер уж ай обчаньскому здружіню – Русин і Народны новинки, але і цілому русиньскому руху, Русинам на Словеньску вообще. Не хочу заходити до деталів, бо о многих сьте мали можность прочітати і дізнати ся на сторінках Народных новинок. Хочу лем конштатовати то, же сьме дошли аж до штадія, кідь нашы неприятелі, „шкодці“ редакцной квітки, дошли аж так далеко, же ся з нашим обчаньским здружінём судить Русиньска оброда на Словеньску на челі з главным організатором того діла, „главным шкодцём“ із чела Здружіння інтелігенції Русинів Словеньска, котрый выуживать на свої особы цілі-бої „меншых шкодців“ з Русиньской оброды на Словеньску, ку котрым прибыли далшы „шкодці-штефанівці“ з чела Руського клубу – 1923, тепер і

Надації Руського клубу 1923 у Пряшові...

Але не хоче ся мі днесь, кідь славиме юбілей Народных новинок і Русина, розоберати тоту сітуацію, котрій непрямо помогли і челны представителі Міністерства культуры СР, котры алібістично ся ставляють к ній, же то наше діло, же то сі самы виріште або так сьте сі самы вирішили (ту думам главно на рішіня комісії про русиньску народностну меншину як порадного органу міністра культуры, котра давать пропозицію на роздіління штатной дотації про розвой русиньской культуры). Гей, „вырішили“ сьме собі як вирішили, скоріше мож повісти, же не вирішили... Но наперек недоброму ґрунту, наперек шкодцям, редакчна квітка все жыє, росте, цвине. А то є заслуга нелем імунності той квітки, але і помочі тых, котры час од часу тоту квітку полиють і пригноять, жебы могла дале рости і цвити. Ту мам на думці Вас, нашы вірны читателі, передплатителі, дописователі, сполупрацовници і добродителі, котрым патрить велика вдяка, же сьте не дали редакцній квітці загинути. Квітка жыє, робить своїм животом многим жыливцям – радість, но многим нежычливцям – старость! Але, як сьме сполочні тоту квітку выпестовали, така буде, не змінить ся, ці ся то дакому любить, або ніт. Тым, котры прийдуть на нашы ославы у Пряшові, хоць сьме хотіли ославити точно в день выдання першого числа Народных новинок, котре вышло 21. августа перед 15 роками, ся наісто любити іншый термін. Жебы сьте ся нєв могли дале любовати, то залежить од жывотаспосібности нас, але і од старостливости Вас.

Як єм редакцію з ей працівниками і сполупрацовниками при 10-річній юбілею назвав МАЛЫМ ОСТРОВИКОМ РУСИНСТВА, так тепер на напала думка аналогії з КВІТКОВ. Но ці зрод ОСТРОВИКА, або зрод КВІТКЫ, факты зістають фактами, также кус зайдемо до минулости. А зясь не повім ніч нове, лем то, што при десятиці, же ОСТРОВИК ці КВІТКА ся зродили „іщі на „українській землі Нового життя і Союзу Русинів-Українців Чехо-Словаццини“, де по революційній волні року 1989 зачала выходити сторінка, пізніше і веце сторінок по русиньскы – Голос Русинів, тогды в Лабірці вышло і нулте, і перше число Русина, а то і за помочі нас, русиньскых рыб у „басейні української річки“. За то верьховны рыбы СРУЧС мі выткли, же не можу сидіти на двох стільцях – на українськым і на русинь-

скім, хоць сьме вшыткы были єдного русиньского роду, лем дакотры не похопили, же доба ся змінела – уж нам ништо ніч не буде приказовати... (тогды ся думало на веджіня СРУЧС, тепер то актуалне односно веджіня РОС і ЗІРС).

Так сьме ся дістали до немилости і не было помилованя, лем требало одділити русиньску плевелну рыбну ґрупу з „чістої згарі“ українського рыбства. Одділили, а мы сьме їм за то вдячны, бо так скоріше на стоячий і затухнутий воді ся леды проломилы. (То мож в часі послідніх пятёх років повісти односно Русиньской оброды, лем з тов змін, же „чістов зграєв“ русиньского рыбства остала тота організація, холем так сі о собі думать ей веджіня, а мы сьме дале „плевелна рыбна ґрупа“, котру треба знищити!

Так зясь думают „рыбы“ з Русиньской оброды на Словеньску і „жралок Янко“. Але жебы сьме ся стали і были тов років ці тым островиком (ці квітком), то нелем заслуга колективу редакції, але і дакотрых „рыб русиньскых вод“... Наісто не можеме обыйти (в добрім слова розуміно) і вшыткых дотеперішніх наших сполупрацовників, дописователів і читателів, главно тых, котры нам помагали будовати і розвивати островик русинства (ці выпестовати квітку русинства), што нам зістали вірны в найтяжшых сасах, і аж дондес. Свою заслугу на утриманю і росцвіті островика (квітки) мають главно члены нашого маленького редакцного колективу. Но не в послідній мірі і тоты русиньскы podnikатели, котры нас підпорвали і підпорує фінанчно. А жебы то был комплет, та треба спомянути колияку добру підпору штату, главно Міністерства культуры Словеньской републіки, без дотації котрого бы сьме уж давно были рыбы на суші (або выскнутов, загинутов квітков).

ТЫМ ВШЫТКЫМ ХОЧУ ДНЕСЬ ОД СЕРДЦЯ ПОДЯКОВАТИ І ПОПРОСИТИ ВАС – НЕ ДОВОЛЬТЕ АНИ ПО ДАЛШЫ РОКЫ, ЖЕБЫ СПОМЯНУТЫЙ ОСТРОВИК РУСИНСТВА БЫВ ВЫМАЗАНЫЙ ІЗ МАПЫ НАРОДНОСТНОЙ КУЛЬТУРЫ РУСИНІВ НА СЛОВЕНЬСКУ І У СВІТІ (ЦІ, ЖЕБЫ РЕДАКЧНА КВІТКА СЯ ДІСТАЛА ДО КНИЖКЫ ВЫГЫНУТЫХ РОСЛИН).

То Вам хотів повісти в тот святочный день
Александр ЗОЗУЛЯК.

Марія ҐІРОВА

Щіры слова

(К 15. народенинам Народных новинок і Русина)

Слова, котры ся мі зродили в моім сердцю, писала єм і тлумачіла Русинам уж при 10. народенинах наших русиньскых выдань. Хочу їх повторити і тепер, при 15. річниці зроду нашых Народных новинок і часопису Русин.

Буду і хочу їх повторяти доты, помы нашы русиньскы челны представителі не порозуміють, же не гонитва за пінязьми, за карьеров принесе нашому доброму, робітному і скромному народови вжиток і радість зо слободного ествованя, але міцна єднота, порозуміння і ласка міджі вшыткыма нами.

*Проквітайте нашы милы,
Русин і новинки,
Слово родне россівайте
До каждой родинки!*

*Нелем дома, в роднім краю,
Де сьте ся зродили,
До світа несьте новину,
Жебы о нас знали!*

*Же слобода ку нам пришла
По роках неволі,
Же Русин уж вольно дыхать
дома, в церквах, в школі!*

*Же признати ся уж може
К своему русиньскому,
Тото о нас росповіджте
Світу широкому!*

*Літ многая і благая
Тым выданням желам,
Свое сердце, свое перо
К дарунку прикладам.*

Штефан СМОЛЕЙ

Редакції Русина і Народных новинок

*За прошлых пятнадцать років
У вашій редакції
Прожили сьте вшелякы
Пригоды, події.
Веце недобрых, як добрых,
Сьте переживали,
І так ани на минуту
Сьте ся не vzdавали
Своего ціля, за котрым сьте
Ведно ся пустили,
Бы русиньскому народу
Честно сьте служили.
Од зачатку, од першых днів
Вашой редакції,
Потрібноє духовное стравов
Народ сьте кормили.
Вашы Народны новинки
І часопис Русин
Вливали ёму кров до жыл,
Жебы ся не дусив.
Жебы ся пробужав, дыхав,
Знова зачав жыти,
Вашов немалов заслугов
Став народом быти.
Вдяка Вам за Вашы жертвы,
Што ці приношате
Про наш народ, своїм ділом
Ёго укріпляют.*

*Што Вам до далшой пятнасткы
Вшыткым пожелати?
Велё здравя, много силы
Дале выдавати
Нашы Народны новинки
І часопис Русин,
Много далшых красных книжок,
Няй знать каждый Русин,
Же ці Ваша редакція
Жыє, буде жыти,
Же Русинам довгы роки
Щі буде служити.*

Осиф КУДЗЕЙ

Народны новинки

Народны новинки – то є гордость наша,
Цілы суть в азбуці – то про очі паша.
Такы на Словеньску лем они єдины,
Вірных ословують словом материним.

Народны новинки чісты языково,
Хоць де-ту є інше тото саме слово.
Они файно повнять выховну задачу,
Кідь їх зрівнам з „Info“, та є мі до плачу.

Народны новинки малы-невеликы,
Выходять місячно, звать ся тыжденником.
Лемже то не вина членів редакції –
Міністер культуры не дав фінанції.

Народны новинки тоненькы-нетучны,
Обсягом уж іншы, як пореволучны.
Бо часто выходять з темами такыма,
Же переставают быти народныма.

Хыбить мі в них дакус жартів, веселости,
Новин з регіонів, народной творчости.
Бо тоты новинки суть не барз просторны
На довжезны статі научно-одборны.

Народны новинки суть чісто русиньскы,
Є в них аверзія: Зозуляк – Липиньский.
Але кідь ся о ній пише того дакус велё,
То не інтересує око читателя.

Народны новинки – нашы юбілейны,
Жычу Вам, бы сьте все были облюбены.
Бы сьте довго жыли, часто выходили,
Нашому народу додавали силы.

СВЯТКОВАНЯ 15 РОКІВ НАРОДНЫХ НОВИНОК І РУСИНА ІЗ 19.8.2006 СЯ З ТЕХНІЧНЫХ ПРИЧІН ПЕРЕСУВАТЬ!

На многая сторінок і благая пер!

Робити про народ – то святе діло. Так думали ай русиньскы редакторы на зачатку дев'яностых років минулого століття, кідь зачали выдавати Народны новинки і часопис Русин перед п'ятнадцятёма роками. Не є то давно, але біланція приносить потіху.

Редакторський колектив за тоты роки ся персонально не мінив, але Народны новинки і часопис Русин ся своїм обсягом у бігу тых років здоконалюють якостів публікованих матеріалів. Быв вытворений літературний додаток Поздравління Русинів, створіння котрого єм перед высше десятирочом предложив шефредакторови А. Зозулякові, а він тото діло охотні зреалізовав. Шкода лем, же літературна сторінка виходить часово дость нерівномірно.

Народны новинки і Русин ня гнедь од зачатку змобілізували на ідею, абы ай я зачав писати русиньським языком, і так ся штоксро стало. Народна бісіда кждоденного ужываня, з яков єсь зробив першы кроки до світа – то є твій мыслёвий і речовый феномен. Подумав єм собі: Попробуй го ужыти як настрой літературной комунікативности. І так єм ся літературні по другыраз народив. Ай зато треба бечаловати Народны новинки і Русин.

Чоловік собі порядно усвідомить, яка шкода ся му стала, много раз аж тогды, кідь ся му помине надобыйтый старунок. А жебы го не стратити, та ся о много треба старати. Таку питну надію покладам на пана Зозуляка і на цілу редакцію. Чиньте свою роботу з таким завязём, абы сьме вас не мусили сановати, але обдивляли.

Гіршы роки ся чередують з ліпшыма, а уж было і так, же редакція на свій ход не дістала за рік од штату ани коруну. Требало глядати спонзорів, а Саша Зозуляк із своїм колективом ходив як даколи апостолы по Святій землі. Од дверей до дверей. Ганьбу – набік, тадь ай Хрістос моцовав своїх учеників: Клёпайте, та вам отворять, просьте, і дадутъ вам. А новинки і часопис были захиранены. Правда, легше ся гварить, як skutкує, але вшыткы доказали, же ся знають затяти. За добрый помисел, котрый в посліднім наслідку є піднимачом народной русиньской культури.

Раз, кідь Русин і Народны новинки будуть славити п'ятдесятку своєї фундації, та наслідници днешніх редакторів будуть споминати на їх народолобны skutky. Новинки будуть мати высокый тіраж, властну друкарню, технічны необходимости і высланных редакторів де-кады. Будуть про них маловатыма днешні условия редакторської роботи, но не буде ся высмівати з них ани єден наслідник. Зато ай мы, сучасници, дайме тым людём учтивость, што їм наісні принадежыть.

На многая сторінок і благая пер, братя і сестры!

Мігр. Штефан СУХЫЙ, писатель і методік русиньского языка

Проблем выдаваня русиньских новинок не мав бы Русинів розділєвати

З нагоды 15 років од взнику Народных новинок хочу погратуловати їх редакції і зажелати редакцному колективу много здравя, особного щастя, творчіх сил, а тыж велё активных і вірных читателів і дописователів.

Я ся тішу на кжде нове число Народных новинок, бо знам, же з їх обсягу ся дознам тоты найактуальнішы інформації з русиньского живота, але найду там ай статі к найдискутованішым проблемам, котры Русинів траплять. Єм пересвідченый, же Народны новинки мають своє незаступне місце в русиньській пресі на Словеньску! А кідь суть погляды, же тоты новинки не суть потребны, не согласный єм з тьма, што так говорять. Думам собі, же місце в русиньській пресі мать ай місячник **InfoРусин**, ай часопис **Русин**. А кібы дахто зачав выдавати далше серьёзне і фундоване періодікум, не было бы то на шкоду діла. Конкуренція в днешній добі є потреба і не треба одсуджовати жадны активіты і ініціативу когось, хто є охотный і способный робити в тім напрямі про Русинів. Проблем выдавня будьяких новинок бы не мав Русинів розділєвати.

Народны новинки vznikли в часі заложіня Русиньской оброды на Словеньску а суть неодиілноу частёв ей історії. Народны новинки помагали просаджовати інтересы Русиньской оброды од ей заложіня, реалізувати ей цілі а презентувати погляды нас, Русинів, перед нежыливцями русинства і тьма, котры хотіли в зачатках Русиньску оброду зліквідувати. Народны новинки пережили 15 років у нелегких фінанчных условиях, але выходили як животаспособна преса. А было і частём, же сьме Народны новинки мали, бо просаджовати погляды Русиньской оброды, ідеї і цілі русиньского руху без новинок, без верейного медія бы ся рівнало бісіді „до люфту“. Главну заслугу на 15-річній екзистенції Народных новинок мать їх редакцный колектив, а главно їх шефредактор Мігр. Александер Зозуляк. На ёго плечах все была главна тярха і одповідность за утриманя новинок і виданя каждого числа. Говорить ся, же хто ніч не робить, не може ніч поспути, а хто робить, робить ай хыбы. Платить то в обшці, платить то і на адресу роботи редакції Народных новинок. Є што направляти і зліпшувати в їх діяльності, ці уж ся то тыкать обсягу новинок, векшой пестростри статей, множества інформацій зо жывота Русинів. Наісто то знають працівники редакції і сам шефредактор. Самособов, же много залежыть і од фінанцій, але того діло мож овплывнити лем часточно. Надієме ся, же нова влада і новий приправлєваний закон о фінанцованю народностных меншин внесуть позітивны зміны ай до рішіння проблему выдаваня Народных новинок.

Поки іде о будучность Народных новинок, єм оптиміста і вірю в їх далшу успішну екзистенцію на хосен народностного, культурного і сполоченьского жывота нас, Русинів.

Др. Петро КРАЙНЯК, Пряшів

„Пробудьте ся, Русины, жебы ваши сынове і дівкы не пропали, жебы гробы ваших отців не плакали!“

Недавно єм взяла до рук послідне число хрістіаньского часопису Благовістник, а перше речіння, котре мі впало до ока, было: „Пробудьте ся, Русины, жебы ваши сынове і дівкы не пропали, жебы гробы ваших отців не плакали!“

З такыма, або подобныма словами може даколи vznikали першы новинки в русиньскім языку, з думков підняти а потримати свій народ, жебы не пропав.

Днесь перешло 15 років од основаня Народных новинок і Русина, є ту час рекапітулації, час обернути ся а поспотрити назад, до зачатків не лем редакторской роботи, кільки было планів, дякы до роботи. Быв ту колектив людей, котры тягали не лем за єден кінець, но і до єдного боку.

Істо, не было легке зачинати з нічого, од нулы, лем з ентузіазмом а радостів з роботи про народ. Але може праві зато ся зробило так много позітивной роботи.

Про народ є добре а барз важне, же новинки выходжають; же є можне читати друковане слово в материньскім языку; же діти, школярі ся можуть учіти і читати по русиньскы і дякова-ти Народным новинкам і їх приложі Русалка; же штуденты ся мають де реалізувати а можуть творити і писати по русиньскы. Є то велике діло, котре ся не дасть заплатити, а і кідь ся то даколи не видить, є то робота тяжка, котра ся часто не обыйде і без вшеляких проблемів. Треба підкреслити, же од початку то была перша а єдина преса, котра отворені, без цензуры, писала а боєвала протів словакізації в церквы, о чім ся не писало, і не інформовало, докінця ани в офіціальных незаінтересованих медіах. З редакції вышло много книжок (одборных і умельцёкых), выходили учебники, книжки про діти. Од самого зачатку то было місце, де ся сходила русиньска інтелігенція і штуденты, а де ся все дашто творило а робило.

Не дасть ся спомянути вшытко, но за тых 15 років ся зробило

велё доброго, што видно у вшыткых сферах русиньского руху.

Но кідь ся гварить А, не треба забыти повісти і Б. Гварить ся, же плане чоловік часом забуде, а в памяті остане лем того добре. Но зо вшыткого планого ся треба поучіти, жебы сьме не заспали на ваврінах. Бо Русины мають в натурі єдну плану хыбу: будуть ламентувати, доокола бісидувати, што было, або што бы требало зробити, но міджі тым засплять а не зроблять ніч, але живот іде далє, а на то, коли ся Руснаці пробаторять, не буде ніхто чекати.

Є правда, же до тепер ся ту не спало, но і так треба мерьковати. Не треба забывати на вшытко добре, што было, но главні не треба забывати жыти а думати допереду. Зато слова: „Пробудьте ся, Русины, жебы ваши сынове і дівкы не пропали, жебы гробы ваших отців не плакали!“ ний будуть на поучіння нам вшыткым. Суть то може тверды слова, но суть то слова, котры выстигують днешню ситуацію в русиньскім руху. А в непосліднім ряді, то суть слова самых Русинів (простых людей, не ученых), котры відять і чують, што ся коло них діє, котры суть як апатыкарьскы вагы, а реагують і на найменше порушаня, і на найменшый вітор в кругах інтелігенції. Повіла бы єм, же є то крічання народу на раты.

Зато жычу цілій редакції велё силы до далшой роботи, велё ентузіазму і одвагы, а іщі, жебы не заспала, но жебы з радостів продовжовала започате діло на славу Господа Бога і на благо своёго народа. „...жебы наши діточки не пропали, жебы гробы наших нянків не плакали.“ Бо діло іщі не є докінчене, іщі сьме фурт лем на зачатку а роботи є іщі много. А робота про народ нігда не была, ани не буде легка.

Алена БЛЫХОВА,

заступкыня председы

Сполку русиньской молодежи Словеньска

Сила материньского слова

Лем тот, хто пише, хто ся своїм словом пригварять шырокій громаді, може прожыти і почувствовати ёго силу, ёго вплив на того, ку кому ся пригварив, ці уж писаным або говореным словом.

Неодлучное частёв спойня чоловіка з чоловіком, окрем інших медій, суть, бесспорно, новинки і часописы. В нашім припаді піде бісіда о наших русиньских Народных новинках і о часописі Русин.

Пятнадцять років ся своїм писаным словом пригварям нелем Русинам Словеньска, але і цілого світа. За тоты роки ся новинки намагають помочи Русинам, абы ся зорьєнтовали у своїй самобытності і ідентичности. Наводять, радять імагають. Доднесь не перестали, і хоць суть крітізованы і лем-лем же не зліквідованы...

Кым? Думам собі, же нежычливцями, так само людми, котры бы хотіли давати „розуми“ нашым Русинам, але притім забывають на дуже важну річ, а то є, же кідь хтось хоче писати або пригваряти ся Русинам Словеньска і світа, хоче быти на їх челі, мав бы в першім ряді знати

нормативный, літературный русиньскый язык, який быє кодифікований в 1995 році, а так сам бы мав своїм писаным словом впливати в родній азбуці, а не в латиниці. Тадь так то было присто на кодифікації, а покы знам, нова офіціальна кодифікація не была.

Покы тото такы люде не знають, не мають право засягавати і нападаати людей, котры п'ятнадцять роківмагають нашым Русинам і зістали вірны нашій родній азбуці!!!

К п'ятнадцятим народенинам жычу нашым Народным новинкам і Русину, котры про мене много значать, абы і надале помагали Русинам дома і за границями в їх народностнім животі, в шірно прекаресных русиньских традиції і утримованю великого богатства, котре нам зохабили наші предкы.

Не дайме сі тото никым взяти і зніщити?

Марія ГІРОВА,

підпредседкыня Русиньского культурно-освітнього общества Александра Духновича

Пятнадцять років мало, ці велё?

Пятнадцять років є то час, за котрым ся оплатить порозерати і поспоминати. Своє перше писмо єм до Вашой редакції неспіло писав у новембрі 1991 року і чекав, што буде далє. В писмі єм послав стишок „Не забудьте, діти“. Стишок бив опублікований в НН, а я мав велику радість, бо то бив мій перший стишок, публікований в наших новинках. Писав єм статі стишки, котры поступно были публікованы в НН і в Русині. Так дажк ся зачала моя дописовательска робота з Вами.

В тогдышнім часі по 1989 році наш русиньскый народ бив опущений, як бездомовець, без нічого. А праві Ваша новозвникнута редакція зачинала повнити своє велике посланя. Зачинали сьте выдавати наші Народны новинки і часопис Русин. В них ся писало по нашому, по русиньскы. Быв то великий дар про наших людей. Хоць самы сьте боєвали з великыма проблемами і недостатками, главно хыбили пінязі. Вы ся не піддавали, через великы вашы жертвы сьте продов-

жовали і продовжуєте служыти нашому народови, за што Вам належить велика вдяка і глибока поклана.

Поступно ся став росшырєвати округ читателів. Народны новинки і часопис Русин ся выліпшували і поступно выліпшують. Стали приносити і неперестанно приносять інформації із розлічных областей жывота Русинів нелем на Словеньску, але споза границі, де жыють Русины.

Зачали повнити, і вірю, же іщі довго будуть повнити своє велике посланя.

Пятнадцять років мало, ці велё? В животі чоловіка то не є много, але в животі визначного русиньского друкованого слова, є то красний вік.

До далшой п'ятнадцяткы вінчую вшыткым в редакції велё здоровья, щастя, много сил при Вашій нелегкій, але здпвідній роботі про вшыткых Русинів.

Штефан СМОЛЕЙ, Міджілабірці

Голос Русинів переріс до Русина і Народных новинок

Може собі на то уж мало хто спомяне, але правда є така, же прологом к сучасным юбілєуічым русиньским періодікам Русин і Народны новинки быє „Голос Русинів“, двоісторінка на діалекті, яка од фебруара 1990 р. зачала выходити в рамках українського періодіка „Нове життя“, друкованого органу української організації „Союз русинів-українців ЧСФР“. Взник двоісторінки бив наслідком новембровых подій револючного 1989 року, міморядного зьязду „Культурного союзу українських трудящих“ (КСУТ) в январі 1990 р., де русиньска етнічна орьєнтація репрезентована Культурным рухом Русинів з Лабіриціны предложыла основны пожадакы на зміну языково-етнічно-культурной орьєнтації КСУТ. Тот момент прівів до часточной трансформації організації, який од 70-х років 20. ст. по другыраз в історії ся притрафило робити успылкы русиньскій лінії. Но в порівнаню зо 70. роками ту бив предці лем розділ – ведно з демокраціов, русиньску лінію в 90-х роках уж не притоптали някы спенецькы войска, але наопак, неславна 23. річниця їх владу до Чеськостовеньска сімболічно послужыла на заложіня русиньской Редакції Русин і Народны новинки і виданя першого числа Народных новинок. Од того часу ся на Пряшівській Руси зачинать писати нова історія выдаваня русиньскоязычных періодік, які наслідно мали і в сучасности мають визначну роль в народноідентифікацннм процесі Русинів. Видно то было уж од самого зачатку їх выдаваня – подля кількості передплатників, яких дослова по десятках прибивало з каждым новым числом. Видно то было і подля новых дописователів і сполупрацівників, яких до днешніх днів ся назбирало выше стовкы.

Окреме нас тішишь, же новы періодікы ся стали простором про формованя нелем публіцистіє, але і русиньских поетів, прозаків, драматиків... Абсєнція спеціалізованих періодік, але главно єстрічность редакції вирішыли – і хоць в несприятній фінансній ситуації – о росшыріно новинкового простору на хосен спеціалізаций додатків:

літературного „Поздравління Русинів“ (1995), і молодежного „Русалка“ (2000), на які аж у 2006 р. редакція дістала окреме фінанції од штату (допогоды їх фінанцовала переважно зо спонзорських дарів). Вдяка ним ся появили і цалком новы творці розлічных жанрів літературы. Найвеце нас тішишь, же попри старших, то суть ай школярі основных і середніх школ і високошколиць, які ся учать русиньскый язык, і їх учітелі, які їх мотивують к властній творчості. Про них редакція зорганізовала дотеперь три річнички конкурзу у властній творчості під назвов Русалка, який поміг на світло світа вынести дакілько взацных молодых русиньских поетичных талантів, як Марія Гомолєва, Мартіна Кавчакова, Мірка Лацова і ін., з котыма ся оплатити і далє робити.

Як новинки, так і часопис собі выбудовав солідну уroveň. Ёго публіцистічны зачаткы поступно переросли до наукового штандарту, і часопис ся став скоріше одборным періодіком з шырокоспектральным замірянєм: історія, література, язык, етнографія, релігій, вытварництво... Цілий ряд авторів домашніх і заграничных уж пару років формують ёго зеркало. Вдяка ним в русиньскім научнім світі собі, попри войводицькій „Шветлосці“, за 15 років выдобиє, подля нас, позицію другого найвызначнішого русиньскоязычного періодіка. І хоць, Русин має предці штось наверх: як інтерєональний часопис в кждім числі регулярно презентує темы звязаны з Русинами во вшыткых штатох, де жыють, і сучасно їх штандартны языковы варіанты. То є великий принос часопису, який так дає можность находити сполочны етнічно-языково-культурны пункты про Русинів россяняных по історичній Карпатській Руси і мімо нєй.

Віриме, же обидві періодікы собі заховають свою тварь і надалє, і же не одступлять од наповнєваня цілів русиньского возродного руху, становлєных зачатком 90-х років 20. ст.

Підр. Анна ПЛІШКОВА, редакторка

Дякую вам – Народны новинки

Іста народна пословиця говорить, же не тот, хто діло зачне є великим, но справды тот, хто в ділі надале і через розлічны комплікації і періпєтїі продовжує. Подобно так бы сьме могли повісти і о історії першых пореволючных выдань про Русинів на Словеньску під назвами **Русин** і **Народны новинки**. Є то уж 15 років што своїм діятельством тоты выдання збогачують народно-освітню роботу про наш народ.

З нагоды того вызначного юбілею наших Народных новинок і Русина єм рішыв накурто ся задумати над моїм одношінєм к спомянутым выданням. Мав єм велике щастя, кідь єм ся як штудент на высокій школі дізнав о діятельстві редакції Народных новинок і Русина. Сімпатічний редакторський колектів мене многораз привітав милым словом і радов. Через Народны новинки єм дістав можливість пробовати публікувати в своїй материнській бісіді і тов путєв єм ся стрічав із кодифікованов подобов русиньского языка. Думам, же велике місце і значіня мали Народны новинки при будованю мого народного усвідомліня. Дякую вам зато – Народны новинки, же і через вас єм спознав хто справды єм.

Окрему капітолу в історії Народных новинок наісто представлять выдаваня кварталной прилогы про діти і молодеж під назвов **Русалка**. Про русиньску молодеж ся отворила нова можливість, алтернатива, через котру дістала простор нелем читати, але і штось властного сотворити. І як видиме, число молодых писателів є все бівше. В Русалці і днесь можете найти интересны статї, задуманя, стишкы, зажиткы, росповідї, авторами котрых суть нашы молоды. І кідь од свого початку Русалка была многым тереном в оці, виходить доднесь і має все дописователів, што свідчіть о тім, яке мати Русалка про молодых значіня. Я ся снажу публікувати в кождім числі Русалкы і к писаню статей і стишків веду і своїх школяриків на годинах русиньского языка. Писаня статей, котры собі нескорше можуть прочітати в Русалці є і про них мотивуюче, подобно як то было колись про мене.

Велику одповідность за діятельство і выдаваня Народных новинок має на плечах редакторський тім під веджінєм Александра Зозуляка, котрый треба похвалити за то, же Народны новинки ведно сохранили і наперек вшыткым проблемам аж доднесь. Лем дякуючі їм так можеме теперь ведно славити їх 15. народенины. Вірю, же творча робота редакції буде все перспективна і же єй веджіня не буде нігда забывати на простор про молодых. Бо лем од них ся буде одвивати наша будучность, і так, як єм увів на початку, будуть продовжовати в ділі про русиньский народ.

За вшыткых молодых іщі раз жычу Народным новинкам, Русалці і Русинови много успішных років а редакторам много ентузіазму і терпезливости в їх тяжкій, но про народ хосенній роботі.

Мґр. Марек ґАЙ, Міджілабірці,
председа Сполку русиньской молодежи Словеньска,
учітель русиньского языка в ОШ у Радвані над Лабірцєм

Чом єм ся рішыв учіти русиньский язык?

(Анкета, в котрій на тот вопрос одповідають школярї ОШ у Стаціні.)

Мартін Рогун: „Зато, же єм Русин, люблють ся мі і русиньска реч. Хочу ся навчіти читати і писати по русиньскы.“

Нікола Рошкова: „Жыю у селі Кална Розтока, де ся бісидує по русиньскы. Там єм ся научіла русиньску азбуку а теперь продовжую учіти ся і здоконалєвати в русиньскім языку в стацінській школі. Люблю по русиньскы і декламовати, ходжу на конкурзы в декламації.“

Владо Гунар: „На години русиньского языка ходжу уж пару років. Знам добрі читати а іде мі і писаня. Хотів бы єм ся іщі веце здоконалити. Кідь ся научу даяку нову співанку, на годині русиньского языка єй заграм і заспівам. Русиньскы співанкы ся мі найвеце люблять.“

Ян Гучко: „Мені ся любить на годинах русиньского языка, суть про мене інтереснішы, як остатні предмети. Уж познам і дакотрых писателів, котры пишуть по русиньскы.“

Лукаш Ґіріч: „На годинах русиньского языка ся мі любить, дотеперь єм не выхавив ани єдну годину. Чітаме і русиньскы новинкы, слухаме русиньскы приповідкы.“

Михаела Сентіванова: „Перед тым єм ходила на години україньского языка, але кідь ся перестав у школі учіти, рішыла єм ся учіти русиньский язык, бо знам азбуку і так перейти на наш язык мі не было тяжко.“

Павла Зубалєва: „Добровольно єм ся приголосила на русиньский язык, бо я з дому знам говорити по русиньскы. Барз ся мі люблять стишкы, котры про нас пише поет Штефан Сухый. Ходжу і на конкурзы в декламації, декламовала єм, наприклад, Молитвочки Мілана Руфуса в перекладі до русиньского языка. Выграла єм 2. місце в окреснім конкурзі у Снині. А іщі єм была дуже рада, кідь у Народных новинках опубліковали мої властны стишкы.“

Філіп Соханіч: „Мы ся на годинах русиньского языка учіме азбуку, учіме ся читати і писати. Кідь ся нам дарить, учітелька нас похвалить і вшыткы маме тогды радость.“

Деніса Соханічова: „Мені ся любить на годинах русиньского языка, бо сутяжыме, хто крашше напише або прочітає даний текст. Даколи сі заспіваме або ся заграме.“

Анкету зробила:
Станіслава КОЧАНОВА, Стацін

Моє одношіня к материньскому языку

**Хотіла бы-м то змінити,
Но і кус ся поснажыти,
Жебы сьме ся добрі мали,
Наш край і язык поважали.**

**Ведно собі помагали,
А нелем все ся вадили.
То, одкы предкы походили,
З гордостєв в серці носили.**

Народила єм ся в русиньскім селі Чабины. Одмаленька єм бісидовала все по русиньскы, дома, в школі і в школі. Зато є моїм материньским языком русиньский язык. Є то барз красний язык, єго слова звучны і моєму серцю близкы. Свій язык собі барз ціню.

Моїм великим желанєм є, жебы в будучности і мої діточкы бісидовали по русиньскы і жебы першы слова, котры зазвучать з їх уст, были слова нашої красной материньской бісіды. Хочу, жебы і они одчули красоту і цінности русиньского языка і цінили собі го. Подобно, як мати мій материньский язык своє певне місце в моїм серцю, хочу, жебы тото місце мав і в серцях моїх дітей.

Русины собі про свій материньский язык уж много вытерпіли. І через тоты діла є історія Русинів богата, інтересна і поучна. Нажаль, много людей ся тогды зrekli свого властного „я“, но были і такы, котры собі го заховали і нераз за нєго ся пожертвовали. Зато сі їх міцно ціню.

Наконець бы-м хотіла выповісти сердечне желаня, жебы собі вшыткы молоды люде цінили свій язык, не забывали на нєго в днешніх часах, но і в будучіх роках.

Еріка ГАРАГУСОВА,
Чабины, 9. класа ОШ у Радвані над Лабірцєм

• Портрет Енді Варгола од школяркы ОШ на ул. Коменського в Міджілабірцях – Юліаны Петроваєвой, котрый сьме недавно віділи на выставці в Музею современного уменя Е. Варгола в Міджілабірцях.

Точка на мапі світа

Під словами „точка на мапі світа“ собі мож у думках много представити. Мож повісти, же таков малов точков на мапі світа є і наш родный русиньский край, або і наша Словеньска републіка, в котрій жыєме. Хоць сьме у серцю Европы, многы у світі сі нас мылять із Словінськом, Руськом ці Українов. Люде нераз не познають нашу богату культуру, звыкы і добросердечность тых, котры ту жыють.

Треба признати, же многораз і мы самы забываме на то, хто сьме і де сьме ся народили. Часто зраджаме свій народ, язык, звыкы, традиції і тото велике богатство заміняме за чужду культуру іншых народів. І тым сьме собі винны, же люде у світі не знають о тім, же і мы ту, в нашім роднім краю можеме быти таков малов, але виднов, точков на мапі світа.

Певно вірю, же наша молода ґенерація буде у світі просаджовати добре мєно Русинів і Словеньска, а не буде ся ганьбити за то, хто є і одкы походить. Мам надію, же і тот хоць лем такий малый штатик будуть часом глядати на мапі і векшы народы, як сьме мы. Буде то, може, лем мала точка, но о то вызнамніша.

Станіслава ВАГАЛЄВА,
Збудьска Біла, 8. класа ОШ у Радвані над Лабірцєм

Подякованя о. Ф. Крайнякови і єго жені Вері од лабірьской молодежи

Дорогий отче духовный, дорога пані,

было то перед 21 роками, кідь сьте ся переселили до Міджілаборець на свою другу фару. Може сьте уж на то забыли, но першов дітинков, котру сьте похрестили в Лабірцю, єм была я. Было то 6. новембра. Отче, є то довга доба, почас котрой Вам руками перешло много дітей, і за тот час сьте не єдній дітинці першый раз вложили до уст „тіло і кров“ Ісуса Хріста. Многих сьте оспловили. Дакотры з них собі выбрали дорогу священника, многым сьте додавали силу выштудовати високу школу, а подали сьте помічну руку все, кідь было треба.

За цілу лабірьску молодеж, за вшыткых скавтів, бы єм ся Вам хотіла подяковати за Вашу довгорічну роботу з нами. Зато, же сьте про нас все мали приготовлены теплы слова, же сьте все знали добрі поради. І кідь не все сьме были з вашыма радами согласны, наконець сьме їм порозуміли. Кідь сьте ся про нас трапили, і кідь сьме вас даяк засмутили, теперь Вас за вшыткых прошу, жебы сьте нам перебачили.

Ай Вам дякуєме, наша пані, за Вашу каждоденну роботу з нами на годинах релігії. Вы сьте нам як перша бісидовали о Богу, высвітлєвали сьте нам Божы правды і заповіді, одкрывали Святе писмо. Не была то легка робота, бо діти суть вшелякы, но Вы сьте собі знали прихылити їх сердечка і вести за познанєм, і до церкви. Дякуєме Вам і зато, же сьте нам на таборах барз добрі варили, в церкві з нами все „кіндерка“ і „стригану“ грали. Дякуєме Вам, же сьте ся о нас довгих 21 років ведно старали.

Отче, Вам належить наша подяка, главно за Вашу духовну душпастьєрську роботу, за формацію почас штудія на середніх школах. Дякуєме за вакації, котры сьме, дякуючі Вам, могли пережыти каждый рік в літніх таборах за Калиновом, на котрых сьме зажили повно пригод, романтікы, велє гер коло огня, в станах. Нігда не забуде ани на наше „пасторко“, в котрім сьме пережывали свій вольный час. Пінг-понг, біліард і „мафію“ сьме там грали, співали пісні, грали на гітарі, а кідь пришов Сівестер, та сьме сі ай затанцєвали. Была то од вас велика жертва – быти цілый час з нами... Знаме, же Вас то стояло много

сил, але на подякованя нігда не є пізно. Вели сьте нас уж одмаленька к одповідности за себе і за других, к любви ід природі і к честній роботі... Засіяли сьте до наших сердець зеренця Божого закона і скавтських засад. Помагали сьте в нас будовати здоровы і сильны характеры молодых хрістіанів, но нігда сьте нам не забыли припомянути, жебы сьме не забывали на своє, а жебы сьме были горды на нашу русиньску материньску бісиду. Теперь перед Вами стоїме скоро, як дозріты люде і хочеме Вам подяковати за вшытко, што сьте про нас зробили. За шумне дітинство, повне зажитків, на котре нігда не забуде, за таборы, зруб, Борів, путяк, за ласкавы слова, помічну руку і порозуміння... Є іщі много Вашой работы, котра бы собі заслужыла подякованя, на што мы не стачіме...

Отче духовный, дорога пані, жычіме Вам много здоровья, много щастя до Вашой будучой нелегкой работы. Мы будем все з Вами.

перша дітина, котру в Міджілабірцях похрестив о. Ф. Крайняк в 1985 р.

• О. Франтішек Крайняк в Борові недалеко Міджілаборець довгы roky організовав про русиньску молодеж много интересных акцій. Погляд на участників єдной із них.

Александр ДУХНОВІЧ

Гаданкы

Мають штырі рогы,
Без єдиной ногы,
Стоять, але й ходять,
До хыжы тя водять.

(1dæŋʲ)

**Таке тверде тіло,
Што ся вертить сміло,
І то там, і то ту,
Без жадного уду,**

**А ёго подоба,
То лем єдне ухо,
Яка із ним здоба,
Кідь оно без слуху.**

(æш1)

*Цыганы го товкли, били,
Тай немилостиво,
Оганём пекли, покрутили,
Докругла і криво,
Теперь ёму выдумам трест,
Злодія ним звязжу фест.*

(жопнацʲ)

**Мій отець был деревом,
Ці травов, соломов,
Зродив ня в міцнім огню
В лісі або дома.
Мнягке тіло мос
Газдыня зберає
І у загородці го употребляє.**

(яц1иоц1)

Што то є за створа,
Звычайні зелена?
Без властных добрых діл
Все є вна спасена.

(æædʲ1)

**Стишкы до сучасного
русиньского языка
перетлумачів
Штефан СЫХЫЙ**

Марія ГІРОВА

Дітьскы приказкы зо села Руське

Бобрунка, бобрунка,
де є твоя жунка?
Ці горі, ці долов,
ці пуд чорнов землєв?
Полеть там,
де я ся оддам!

**Кра, кра, ворона,
полетіла до пана,
дав пан телічку,
поцілуйте мі ручку!**

Шавел, Павел, Мікулка,
гребе глину як курка,
загріб собі ямку,
нашов собі шапку,
шапка была протята,
сідали на ню потята.

**Юрку, Юрку,
зъів бы-сь курку,
не варену, не печену,
лем пуд плотом задушену.**

Тяпы ручкы, тяпы,
пуйдеме до бабы,
од бабы до діда,
там нам дадуть хліба.

**Плач, плач,
дасть ті мати колач,
вий, вий,
дасть ті мати помый.**

Тіню, тіню, тіню,
зарізав пуп свіню
а попадя гуску
попови на юшку.

**Уженив ся кострубатый,
взяв сі пелехату,
не знали газдовати,
запалили хату.
Хата горить,
хата дуднить,
люде ся збігають,
кострубатый з пелехатов
танці выкручають.**

За царя Тімка,
коли была земля тонка,
царь землю палцём пробив,
тай ся воды напив.

Мерзений коцур

Коцур Мурко был днесь од самого рана барз мерзений. Ніч го не інтересовало, ніч ся му не любило. На вшыткых і на вшытко наваколо лем брыдко зазерав і порскає.

— Добре рано, — поздравкала му весела качка, кідь переходила наваколо з малыма качатами. Але він лем мерзено порскнув, ани ся не погнув зо свого вылежаного місця на старім пню, котрый стояв серед двора.

— Добре рано, — весело заспівали ластівкы і дораз зачали коло коцура політовати. Але тот на них так мерзко зазрів, же ся настрашили і біднятка радше одлетіли. Сонце надале світило і зогрівало своїм теплом вшыткых на газдівскім дворі. Лем Мурко якбы ніч не відів ани не чув.

— Мурку, што ся ті стало, же ся все лем хмуриш? — опросив ся старый пес, котрый спокійно лежав перед своєю будов недалеко нёго і вшытко позоровав. — Ці ті пчолы одлетіли, або газдыня вытрепала кожушок зато, же єсь зясь дашто розбие?

В першій хвілі хотів Мурко і ёму лем так одбрехнути, ці властно одмякнути, але пак собі усвідомив, же із псом на єднім дворі, хоць і зо старым, невалушным, треба виходити добрі. Зато ся му зачав жаловати, што го так розыло і з чого мать „наладу під пса“.

— Вчера был коло мене на навщіє аж із міста мій братняк Боні, — зачав розповідати Мурко, а слызы мав на краю. — А тот мі бісидовав, як ся в них у місті жыє. То вам є цалком інакшый живот, пане пес, як ту на селі. А мій братранець Боні, то є дахто! Не як я, дурный вальський коцуриско. Представте собі, же тоты містьскы коцуры не пють лем обычайне молоко, рівно од коровы принесене. Або таке, як єм дістає днесь рано — дакус набрызнуте, што зістало од вчера, бо свіже газдыня зберать на масло, котре ся днесь рыхтує колодити. Деже бы, они го пють свіже, рівно з леднічкы, де оно є красно запаковане в папірєвій шкатулі. Так то є, пане пес. А кідь суть голодны, не мусять їти хапати мышы, як я ту в тім западакові. Кідьже дістануть мнясо з консервы рівно до мискы, не мусять притім ани лабков гнути! Вера так!

— А якы суть все чісты і пахнячі, бо панічкы їх мыють і парфінують! А я, неборак, пахну за ґноєм з маштарні, в кожу-ху мам повно блых, нихто за ня так не дбає, нихто ся о ня не постарать. А то не бісидую о забаві, яку в місті мають — самы кіна, шпациркы в авті, возять ся із своїма панічками де ся їм лем захочє!

На таку дрібність, же як му было плано од жалудка, кідь ся раз віз на газдовім тракторі, Мурко собі в тій евфорії ани не спомнянув.

— А вечур, — продовжовав розповіданя о мачачім раю на землі, — вечур можуть містьскы коцуры із своїма панями позерати телевізор, або перепозировати інтересны часописы. А я? Мені дадуть акурат клубя вовны на бавку, спати мушу в шопі на сіні а не у мнягкім кошичку, як братняк Боні.

Мурко лем збыхав і збыхав... За білый світ ся му дома ніч не любило. Докінця і сонце в місті крашше світить, не дує там такий вітор, як ту на дворі. По довгім поносованю ся Мурко наконець зморив, холем на час стихнув а чекає, што му на то

Мілан РУФУС

МОЛИТВОЧКЫ

Діти ся молять за поета

Боже наш, дай поетови
тоты найкрасшы слова.
Жебы ся, кідь їх wypowiedь,
над нима зарадовав.

Пішлий му словічка чісты,
жебы wypowiedали,
што мы сьме годни повісти,
лем сміхом і слызами.

Бо кідь тот стишок не зробить,
а замылить ся в слові,
хто нам сердечка отворить,
хто за них вшытко повість?

Та ся догварьме, Господи,
а каждый зробме крочік:
Ты слова поблагословиш,
а мы му даме очі.

Хліб наш насущный

Хліб різати...
То не лем так.
Хліб не прилетить як тот птах,
Як чуджій голуб до двора.

На хліб мусиш поорати.
Зо своїх рук чесно жыти.

Хліб сі треба заслужыти.
Плуг тискати як тяжкый влак.

Хліб різати —
то не лем так.

Раз познаш, што то за ціна.

Мій мілый, хліб є одміна.

Зато просиме од небес:
— Хліб наш насущный дай
нам днесь.

Щіра молитва за додж

Водичка, Господи, - то Твоя
водичка!
Хлібик про великих,
дітям мід солодкый.
Вода-додж, вода-сніг,
вода-лід холодный,
жебы ся ховзкали на нїм аж до
сничка.

Водичка, Господи, ся Ті подарила.
Жебы земля жыла,
а была нам міла.
Твором і ростлинам єсь дав з
Твоїй воды.
Без ній бы умерли
стары і молоды.
Без ній бы сьме были,
затліты, голодны.

Хто был такий планый,
або зробив шкоду?
Же єсь ся розгнівав,
а береш нам воду?
Без ній ту загынуть стромы і
народы.

Наверний живый додж,
дай рыбку до воды!

Одпусть нам нашы провины

Хоць мы сьме іщі невинны,
одпусть нам нашы провинны.

Мы сьме тыж діти землі.
А в землі чортик дримле.

Одпусть нам ёго провинны.
Няй сьме щі довго без вины.

Науч нас, Своіх малых,
не робити як стары.

Про вшытко, што є чісте,
Уч нас, Ісусе Хрісте.

Переклад зо словеньского языка:
Мґр. Алена БЛЫХОВА

повість старый писко. Лемже тот надале спокійно лежав із запертыма очами коло своєї із старых дочок збитой буды на нешувнім вальсьскім дворі і віділо ся, же спить.

— Но прошу, так кому єм то вшытко бісидовав, кідь ня нихто не слухать? — уразив ся Мурко і намерзений іщі вєце як перед тым скочів із пня і хотів одыйти гет.

— Є твій братняк тот выпараджений коцур жовтавой серсти, котрого ту вчера привезли на тім параднім авті? — опросив ся нараз пес, але інак ся ани не ґнув.

— Гей, то є він, то є Боні. Відів єсь го? — оживе такой Мурко. — Не вызерать супер? Такой видно, як файні собі жыє і якых мать добрых панів, гейже?

— Кідь думаш... — затяг ліниво пес. Ани ся притім не намагав отворити очі і продовжовав: — Але вчера єм зачув, як тота ёго файнова панічка повіла нашій газдыні, ці бы того коцури-ска холем на рік не взяла ку собі, бо ей уж барз лізе на нервы, такий є выпашений і лінивий а все ся о нёго треба старати.

— Што...? — змявкнув несподіваний Мурко. Ёго першокласный братняк Боні з міста ту буде бывати з ним? Якбач гей, бо авто з міста одышло іщі вчера вечур а Бонія збачів теперь на другім кінцю двора. Быв напарфінований, припаражений, з блискачіма вырашплєваныма пазурами а Мурко з нёго не спущав очі.

Нараз ся споза сінарні вказав газда на тракторі. Нанеца-стя, выпараджений Боні, цілым меном Боніфац, не стиг одско-чіти і газдів трактор, котрый влетів до млакы, цілого фешака Бонія обрызкав. Газда ани не кліпнув, одферцав з трактором гет і надворі стало незвычайне тихо. Лем коцур Мурко голосно застукав, бо не міг увірити тому, што відів. Ёго бескыб-ный братняк Боні был цілый мокрый і забабраный, лем очі му з той брыдоты світили.

— Може не мам кжде рано свіже молоко, — подумав собі Мурко, — ани ся намісто вовны не забавлям з модныма часо-писами, але такий дурный, жебы єм ся охабив так спотворити, то не єм.

Так собі Мурко роздумовав у своій мачачій голові, і такой ся му цілый двір, але і цілый світ відів крашшый. Іщі і сонце якбы тепліше ґріло. А старый пес ся над ним лем засміяв. Пришов вечур, і місяць із зіздами на небі так ясно трепотіли, же чоло-вікови ся ани не хотіло спати.

— Знає, пане пес, в місті є цалком інакшый живот, як ту, в тім западакові, — розбісидовав ся коцур Боніфац старому псови, котрый ліниво лежав перед своїм „апартманом“. Коцур Боніфац сидів на старім пню серед двора і поносовав ся на свій теперішній неприязный живот. — Знає, пане пес, який є там люфт? А кілько забавы, а...

Але старому псови уж набрыдло мачачіх дурнот, зато радше встав і одклягав ся до свого апартману, же собі там дакус поспить. Не знав, котры коцуры суть дурнішы, ці вальсьскы, ці тоты з міста, но в бісидованю дурнот были наї-сто еднакы. Добру ніч.

Маріка КОСТОВА, Курів

Козмонавт

Ракета моя вже готова,
до козму є приправена.
Летіти нєв я барз хочу,
мама ня не пущать з дому.

І так у сні лечу за хмары...
Кідь підросту, навчу ся о козмі,
Дізнам ся о неконечні,
пішлю поздрав вам з ракеты:

„Тримте палці Філіпови,
вашому козмонавтови“.

Філіп СОХАНІЧ,
ОШ у Стаціні

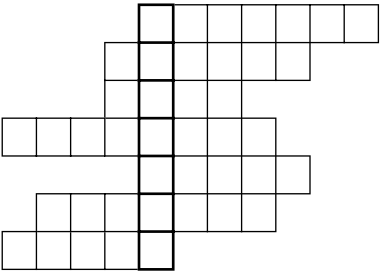
Вырішыте тайнічку?

Познате русиньскы слова? Допов-нийте їх до тайнічкы! Першый, хто правільно вырішыть тайнічку і пошле одповідь на адресу редак-ції, од Редакції Народных новинок дістане Мґ казету з русиньскыма народныма співанками „Заспівай-ме собі трєма голосами“ і поетічну збірку Штефана Смолея „Не ганьб ся, Русине!“

Тайнічка:

Повіджте інакшыма словами:

- Брыдкый, мерзений, брудный
- Утерак
- Валал
- Качалка
- Польскы Русины
- Клєпкати, бухати
- Тинта, атрамент

Юрій ХАРИТУН

Барз він шумно знає ткати,
мусить знати насновати.
Рано встанеш — світить сонце,
якы красны ткав покровці.
Позерай ся — ани мук,
бо то выткав їх ...

(жавц1)

**Вліті в саді, коло грушкы
ловить дітєм малы мушкы.
Зробме, діти, взимі будку
і дайте там лою грудку.
Добра буде і пшенічка,
кідь прилетить там ...**

(єж1ніис)

Наша пані парадна,
не хотіла до воза,
просила ся до коча,
бо вна была барз товста,
помаленькы, не дрыль ня,
бо розобю ся, я ...

(вн1рц1)

**Все і чути
у болоті —
кум, кума, кум, кума,
боіть ся барз боцана,
боіть ся тыж і гада
зеленька кума ...**

(ææж)

Велика колода
по лісі ходить,
двоє, троє колодять
за собов водить.
Зберать малинкы,
на мед збігають ся слинкы.
Ты ніч не слідь,
може быти там ...

(1dæwʲ)

**Довгу руку деревяну,
остры зубы выструганы.
Поглядай їх, стань на них,
не понаглі, бо бють ...**

(1dæwʲ)

В лісі жыє, ночов йде,
ягня, вівцю він вкраде.
Каждый бы го все лем товк,
же то страшный
і злий ...

(Bовк)

Школярик

**Іде дітя до школы,
цупкають му сандалы.
В руці несе ташочку
а в ній малу книжочку.**

**А тій книжці написано
о азбуці, што є знамо:**

**Же кідь будеш ся учіти
а до школы все ходити,
о азбуці вшытко знати,
будеш ся лем добрі мати.**

Літо

В літі сонце ґріє,
пташочки літають,
по нашім селі собі
голосно співають.

Співають они весело о літі:
Як то добрі жыти на тім світі.
Як звучно вода в тім потічку тече
і воробель собі радостно щебече.

Станіслава ВАГАЛЁВА,
*8. класа ОШ у Радвані над
Лабірцєм*

поздравління русинів на 2006 рік

проза і поезія

число 2

Поздравління Русинів – наша дітина

Так бы ся дало повісти о літературній прилозі Поздравління Русинів, котра минулого року ославила свій 10-річний юбілей, так як цілы новинки теперь святкують 15 років од свого взнику. За то, же на Словеньску не є ниякій русиньскый літературный часопис, так го суплус, хоць скромніше, але предці, споминана прилога наших новинок, на сторінках котрой ся за тых скоро 11 років обявило много першыраз опублікованих літературных творів у русиньскім літературнім языку, также прилога ся стала місцём презентації нелем знамых, але і новых писателів. Дав бы Бог, жебы в будучности ся подарило выдавати літературный часопис, такый як, наприклад, „Шветлосц“ Русинів у Сербії.

Теперь Вам понукаме тыж новы, дакотры іщі не публікованы, літературны творы. На першій сторінці прилогы поезію таких знамых народных поетів і писателів, як Марія ГІРОВА зо Снины, Штефан СМОЛЕЙ із Міджілаборець, Осиф КУДЗЕЙ із Нягова і Николай ГВОЗДА з Ладомировой, але і молодой поеткы Марії ГОМОЛЁВОЙ із Пискоровець. На другій сторінці прилогы можете собі прочітати новы літературны творы лавреатів Премії Александра Духновича за русиньску літературу зо Словеньска – Марії МАЛЬЦОВСКОЙ із Пряшова, Штефана СУХОГО зо Стаціна і Миколая КСЕНЯКА з Ружомберка.

Приємну насолоду з читання русиньской літературы теперь і в будучности желае Вам, наші дороги читателі.

А. 3.

Марія ГОМОЛЁВА

Раз каждый вылетит з родного гнізда...

Положу ті слово на долонь глубоко,
без дна
а чісте як сердце добрых людей.
Єдине слово, скорше як одыйду там,
де ся одходжать в часі распинань крыл
– за сонцём.

Люблю то сонце в твоїх очах,
а нігда єм не вірила, же го страчу.
Было лем єдно. То твоє.
Не вірила єм, же прийдуть іншы очі
а же го страчу в руках
непозначеных твоїма чарами.

Мати!
Знаєш як плачу а як ся смію,
А знаєш мій крок.
Стачіло взбыхнути а ты єсь пришла так,
Як ся приходжать – з любовев.

Дала-сь мі твої очі,
дала-сь мі твої гамбы
а зачала-сь мі давати кус по куску
зо свого я.

Зачала єм помаленькы быти тобов.
Заплітала єсь мі послідну білу краску
до волося,
а я не розуміла, жаль, тых минут.

Мати!
Уж давно єсь ня учіла,
же прийде час мого одходу за познанєм,
котре єсь мі ты давала без плачіня,
же раз одыйду з дакым цалком чужім.
Охабляючі колысаючого коника
а джмурькаючу бабку,
вступлю до краю великих людей.
Тогда єм ся тому сміяла, памяташ?
А ты, мовчкы єсь мі стисла руку,
як кібы єсь хотіла сперати вітру,
котрый ся хотів доткнути твого дівчатка.

Мати!
Положу ті слово на долонь
скорше як одыйду з дакым цалком
чужім.
Єдине слово – дякую.

Штефан СМОЛЕЙ

Молитва Русина

Прошу Тебе, Боже,
Молю ся ку Тобі
За любов ку ближнім
І самым ку собі.
Охраняй наш народ
Од вшиткого злого,
І нам дай, як другим,
Живота ліпшого.

Няй буде між людми
Спокій і злагода,
Няй суть видны крокы
Нашого народа.
Няй наш народ росне,
В нім і єго віра,
Няй міцніє єго
Гордость, дух і сила.

Дай нам, Боже, щастя
На нашій дорозі,
Няй нихто не стоїть
На нашім порозі,
Жебы нам боронив
Слова говорити,
Писати, читати
І Тебе молити
Властныма словами.

Няй наш народ жые,
Як другы народы,
Без духовной жажды
І жажды слободы.

З другыма народми
В мірі і спокою
Няй ся радуєме
В любви між собою.

Чом праві мы такы?

Ганьбов мі зачінають
Моя тварь горіти,
Як чую дакотрых
Людей говорити
Із своїма дітми
Не властов бісідов.
Їм єдно із яков,
Лем кідь не русиньсков.
Нутять свої діти
Од мала звикати
На чужу бісиду,
Свою забывати.

Люде добры, люде,
Чом вы так робите,
Же своїм діточкам
Самы бороните
Познати бісиду
Своїй мамкы, нянька?
Ці наша бісіда
Гірша, ці іншака,
Як дакотра чужа?
Што їх научіте?
Який гріх робите
І самы не знате!

І наша русиньска
Прекрасна бісіда

Кідь то наша, властна,
Нашых нянька, діда.
Нашы давны предкы
На ній говорили,
Любили єй вшиткы
І єй хоронили.
Воды єй не змыли,
Вітры не однесли,
Нашы предкы за ню
І жертвы принесли.

А мы? Чом сьме такы,
Же єй не любіме?
Місто своїй властной,
Чужов говоріме.
Треба, добры люде,
Ся нам спамятати
І нашу бісиду
Діти научати.
Говорити на ній
І єй не забыти,
Далшым поколінєм
Щі єй сохранили.

Ани єден народ
Свого ся не vzdавать
І свою бісиду
Чужов не замінять.
Чом праві мы такы?
Свое забывае
І свою бісиду
Чужов заміняе.
З русиньсков бісідов
Треба ся гордити,
Нашым давным предкам
За ню вдячны быти.

(З авторового зборника
Не ганьб ся, Русине!, 2005)

Николай ГВОЗДА Родный край

Горы, лісы і Карпаты
Наша домовина,
Бо ту жыло наше племя
Як єдна родина.

Над Бескиды світить сонце
І небо є сине.
А од діда і прадіда
Жыли ту Русины.

Хоць не жыли у роскошах,
Лем біда їх нашла,
Але любов до свого
В сердцах не выгасла.

Жыли они у покою
І ся розуміли,
Народность на дві часты
Нігда не ділили.

Нянько, дідо ай і прадід
З єдной кровли, кости,
Николи ся не ганьбили
Своїй народности.

Кідь не звали ся Русины,
Звали їх Руснаці,

А теперь ту наші люде
Пишуть ся Словаці.

Хто ся ганьбить за родічів,
За отця і матірь,
Тот не буде в своїм
сердцю
Одпочінку знати.

Коли діти ся звідаяють
Хто їх дідо, баба,
Аж тогда ся ім укаже
Де то была зрада.

Будьме на них горды

Мы, Русины, не сьме глупы,
Лем дакотры дакус тупы,
Што ім другы надікують –
А они то похваюють.

Думам собі, роздумую,
Крачам по ходнику:
Яка краса серед міста
У нашім Свіднику.

Скоро ся к нам приближує
Уж літня сезона,
Як прекрасно є зроблена
Містська піша зона.

На початку пішой зоны
Години тікають.
Там каждого они гостя
Голосно вітають.

Хто ся преїде центром
міста
Самов пішов зонув,
Зап'яткы лем почеркують,
Як їздецькы коні.

На будову шпорителні
Мило посмотрили,
Лем іщі кус задній часты
Треба докінчити.

Бы шофере поліцайтам
За трест не платили,
Який-такый там зоаду
Авто-парк зробили.

Хто заслужив цї подяку
За добрый чін у праці?
Лем приматор того міста
І єго посланці.

Не хотів бы я никого
З нічим оскорбити,
Кідь ся самы пресвідчіте,
Будете вірити.

(З авторового
найновшого зборника
Сповідь Русина, 2006.)

Марія ГІРОВА

Русинами будьме

Што може быти милше,
што може быти красше,
кідь видиш книжки,
новинкы
а в них слово родне?

Красне слово русиньске,
азбуков писане,
од своїх родных предків
з ласков одовздане.

Храньме, не скалічме,
знищіти не дайме,
тото, што нам близке,
в сердці уховайме!

Няй діточкы наші
азбуці розумлять,
няй в своїх букварях
русиньске находят!

Співанку веселу,
байку, приповідку,
стишок сердцю милый
ці розповідь мудру.

У виданнях наших
лем мудрость находьме,
сердцём, душов, тілом
Русинами будьме!

Не клам себе й других

Кідь сердцём і душов
ку своєму ся голосиш,

на брата родного
злого не допустиш!

В біді, в тяжкых хвілях
з ласков му поможеш,
з пути злой, тернёвой
ку родным приведеш!

Воды даш напиту,
хліба закусити,
раны му загоїш,
під стріхов прьхылиш!

Покы ты так не знаш
і в сердці не чуєш,
не клам себе й других,
же помочі хочеш!

На велике горло
не кріч, же ты Русин,
бо кібы так было,
міджі Русинами
злого бы не было!

Осиф КУДЗЕЙ

3 байкарського записника

Обективность

Жаворонок Балтазар
Зголосоє ся до Супер стар.
Як співав на конкурзі в гаю,
Аплаєз не мав кінця-краю.

Вшиткы членове пороты
Мали хвалы поены роты.
Но Супови, што там сидіє
Не полюбив ся тот спіє.

Повіє му: „С тихый значно,
Невыразный інтоначно,
А на чісты тоны скупый
Бо не співав „мовов“ Супіє.

Не плач, любый Жаворонку,
Не муч свою головоныку:
Кідь будуть Супы в пороті,
Не выграш нігда в животі.

Спасителька

Подникатель Коцур Мурко
Тримав на ґаздівстві куркы.
Но дізнав ся страшну звість –
Чудна хрипка куркы їсть!

Думав: „Што робити буду?,
Жебы-м одогнав паскуду?“
Ту зачув голос з радія:
„Найліпша є превенція...“

Нукать ся му Лишка стара:
„Я ся о куркы постарам,
Спасу їх, лем отворь кучу.
Не схворіють, то ті ручу!“

Мурко мав в Лишці надію,
Же куркы не похворіють,
А она радостна ціла
Пустила ся так до діла.

Години одбили п'яту
А куркы кричать о рату.
Но Мурко так роздумує:
„Лишка їх скіпить – очкує.“

Як пришов ку кучі рано,
Пришло му при сердці плано –
З курок зістало лем піря,
Бо Лишка – то підле звіря.

Наоко облестна, мила
Правду Муркови повіла:
„Куркы перед хрипков спасу!“
Спасла. Вірус не мав часу...

Партнерка до пары

Зачала ся сезона балів
Бал – то забава парів,
Зато тот, хто ся там зберать,
Няй не їде без партнера.

Уж із малого лісика
Красна лісова музика
Озывають ся з природных сал...
Звірята їдуть на бал.

Вовк їде в парі з Вовчіцёв,
Медвідь їде з медведицёв.
Звірі суть в доповіді дам,
Лем дикий Корназ є сам.

Персонал ся радить скоро
З главным організатором:
„Шефе, што зробиме теперь,
кідь партнерку не мать Веперь?“

Радили ся небораці
І вынесли вердікт такый:
„Сам ту не мать марадашу,
бо то є на ганьбу нашу!“

Як то вепрєви повіли,
Повіє: „Момент, мої милы,

Минуточку почекайте –
Свиня ся все дагде найде!“

Поучіня найдете самы,
Скрыє єм го міджі рядками.

Справедливость

В лісі під високов горув
Настав бой фавны із флоров.
Скавты трублять на поплах
Выграть звірь, стромы, ці птах?

В лоні прекрасной природы,
В гаю, близко коло воды,
Підгрыз Боберь стромів пять
І робив собі з них гать.

Звалив так Сорокам гніздо,
Але дарьмо, уж є пізно,
Бо они злетіли в парі
Збунтошыли охранарів.

Крячуть: „Забийте Бобрика,
Бо шкода є превелика –
Пропав смерек, ясень, дуб,
Око за око, зуб за зуб!“

Но тамты над їх словами
Лем крутили головами:
„То не є лем так, важены, –
стромы і Боберь хранены!“

Та Сорокы од потока
Лем кыхли на то звысока:
„Зруште тоту вылагоду
тому, хто робить лем шкоду!“

Єдній „впав“ перстінь спід крыла
А річ выбавлена была:
В охраннырстві настав злом –
Хто забє Бобра, хранить стром.

Дарьмо мате, скавты, злость –
І така є справедливость.

Штефан СУХЫЙ ЗАРІКАНЯ СКЛЕРОЗЫ

Поки я спав, реч мі вкрали,
нашептаний їм словами,
та вигварти їх не можу
і чекам на волю божу.

Припомянь мі, што-м мав гварти,
пів здорова зато дам ті.
Так бы-м ся рад ісповісти,
але память ношу в гіпсі.

Моє Я давно завармерло,
під чалом мам довго твердо.
Чом мам таку кару нести?
Же сам собі не даш чести!

Летять снігы, сонце гріє
а потім зясь доджік лліє...
Згоры долов впасти – скоро,
та впадь, народе, догоры!

Як мі треба путь глядати,
што веде ку благодати?
Задзвонь дзвонами на бурю! –
одкысь з кута раду чую.

Невиданий ту мудроглав,
напослідку ся к мі озвав,
но я не знав, же анонім
все думав на сердечный дзвін.

Тот ВІН у тобі єсь сам Ты,
ты сам ся виведе з темноты!
Чуджі дзвонь не руш веце,
бо ті од них пукне сердце!

Кідь єден єси сімено,
другый будь уроднов землєв,
тогды вродить ся ті велє,
но одразу не зожнеш го.

Нам зістало лем кус люфту
про родне слово у уху.
На який лад? Ці без ладу?
Просите ся ня на раду.

Тадь одшмарли сьме азбуку,
як спорохнявіту дудку!
Лем будь вірный, – знам то істо:
щі настане день фарбистый!

Што повісти бы-м мав дале?
Призабыв єм, реч мі вкрали.

ФОРМУЛА НУЛА

Мам таку надію,
же з ня буде есо
і судьбі дякію
за роскошне весло.

Набік жарты, часу нїт,
в слызах слава мі бырмить,
выбухнув в мі дінамїт,
конечні ня спознать світ.

Перед собов мам
якогось клата.
В соло-язді не знам брата,
няй ся каждый з драгы прятать.

Позор вшыткы! Гуд бай, кідс!
З дыму й бензину мам мікс...

Так на ня повіли,
же йду по живаньскы,
як прийду до ціля,
заплю то шампаньскым.

Звідам ся, який мам час,
гварять мі, же час не наш.
Істота ся рівнять нулі?
Я і найду у формулі.

Ту дзвонить дзвонича
на послідне коло.

Не рекла серенча
мі послідне слово,
про мене щі слуга час
підойме ай тісяч раз
повну чашу снів і крас.

Шалений моторів біг
палить ня, як майский сніг.
Ах, кібы єм так лем міг,
Сам себе бы-м перебіг.

Щі кривуля і тунел,
із швыдкости єм завмер
а в дальці ся мигло
славы зводне світло.

Моя язда будить
людей на трібуні.
Так ту є тот златый хлоп!
Нараз накриж вергло мнов,
мотор здох і мам ту СТОП!

Міцно-м ся надіав,
же з ня буде есо,
но наглі одпало
мі задне колесо.

СПІВАНКА О ЧАСІ

Ходжу по станіці часу
і глядам листову касу.
Одыиду до краю щастя, –
повідаять, же не дасть ся.

Зістала щі жменя минут,
перемелють ся і минуты.
Злый приятель з млина часу
на жалі ті змеле красу.

Шість, пять, штирі, три, два, єден...
зістала ті гола нула.
Даколи єсь квітков была
з загородкы званої Єден.

Раз ніч, раз день, додж і огонь...
Вітра часу з себе выжень!
Запаль лампу, няй у тобі
світить навсе тот поломінь.

Кідь раз ухляне начас час
і застановить ся при нас,
ты приправлене май сердце,
бы місяць была єсь і сонце.

Шість, пять, штирі, три, два, єден,
зістала мі гола нула.
Даколи єм квітков была
з загородкы званої Єден.

(З авторового найновшого
зборника Аспірін, 2006)

Миколай КСЕНЯК

Слон і Пиявка

При потоці ся заставив Слон, а Пиявка ся му до
ногы загрызла і пє з нєй кров. Пє і росне, звекшує
ся. Націяла ся досыта.

– Слоне,– цмокла напоєна,– мы одтепер
брат і сестра.

– Я з тобове? Не будь примітивна.

– Брате, вірь, мы – родина не хоцьяка: в
наших жылах тече кров єднака.

х х х

Дахто вам пє нелем кров,
Він є іщі так противный,
Же ся пхать і до родины.

Повышенный Осел

Засідала рада звірів. Довго ся радила, зважо-
вала, но наконець доволила і Ослови сісти за стіл.

Кідь ся довроухый увелебив, єго родина, кама-
ратя, спотанно зареаговали:

– Гі-ііі! Слава! Змьта наша вічна ганьба: і мы
уж маме горі свого пана!

х х х

Де моралка, поучіня?
Не напишу, но ты не збыхай.
Май стерпіня:
Розум свій понапинай.

Сізіф і Рутен

На високу гору тискать легендарный Сізіф
величезну скалу, а о пару кроків на верьх горы тьж
котулять Рутен свою тяжку судьбу.

– Мій осуд, Рутене, жалостный, но предці

легший.

– Чом? Тадь мы обидвое, Сізіфе, уж цілы сто-
роча...

– Легший, бідный сусіде, бо я собі усвідом-
люю, чом мене Бог покарав. А ты за яки гріхы
так страшно терпиш?

– Кібы я знав! – вздыхнув Рутен. – Тадь я нико-
го не забує, не зрадив, не окрав. Я лем на своїй
пісній земли мозолистымь руками хліб насущный...
Та чом ся Бог надо мнов так вершить?

Стихли обидвое осміяны і зясь напинають
силы, пробують вытиснути на вершину свої тужбы,
свої надії.

Зобудив ся Варгол

Зобудив ся Енді в гробі. Кідь сі усвідомив, де
ся находить, затужив ся дізнати, што теперь світ
говорить о єго творчости. Зато такой у радію нашов
релацию о своїм уменю, потім пустив интернет і
выглядав галері, де люде на выставах обдивляють
єго образы а, наконець, прочітав о собі найновшы
оцініня з новинок, часописів.

І признав ся чістосердечно:

– Тішить ня: мої образы жыють і путують по
земній кулі, але заразило ня, же єм на росторганя,
бо Америка твердить, же я Американ, так істо
мене собі привластнює Чех, Словак, Українець.
Люде добры, – Енді деигнув палець,– жебы уж
дефінітивно было ясно, зясь выголошу: я – чісто-
кровный Русин! Коріня мої у Миківі.

І спокійно оддав ся глибокому спаню.

(З авторового зборника
Вибраны байкы, 2002.)

Марія МАЛЬЦОВСКА

ІНТЕРНАТНЫ ПРИПОВІДКЫ

(Уривок)

... Ільці было ясно, же родічі єй дома запряжуть до работы, з котрой ся не вымотать, а на книжку
не буде мочи ани подумати. „Ану, умый ложкы, позамітай хыжу. Мы йдеме на поле, а ты жебы подоїла
корову.“ Аж ся єй причували тоты слова. Строгы, некомпромісны, протів яких ся не мож было постави-
ти. Были то родічовскы, святы слова. А єй ся так хотіло вырвати з того валалу, начісто забыти на
бережкы, де ся набігала за коровами, де снила свої сны о красшім жывоті, котрый бы мав лем прийти.
Кідь єй директор школы в девятій класі звістовав, же є можливість іти далє штудовати на середню школу
до міста, Ілька ся не тямала од радости. Знала, же екзамены мусить зробити. Правда, великы проблемы
єй робила математика, але якысь чудом трафила на задачі, які сі передтым готовила. Прияли єй, бо
успіла, і хоць мала підозріня, же в тім має палці директоросновной школы. Быв то дуже добрый чоловік.
Неконежно любив сільскы діти, а хотів їм помочи. Часто ходив по домах, говорив з родічями. Ілька не
творила вынток. Зашов і до них, бо вызерало, же дівча надобро зістане дома. Тадь добрі знав, же была
приятя до школы, сам за тым слідовав. Пару днів перешло, а Ілька дома мачала руки у воді. Кідь збачів,
як Ілька райбать на дворі у великій вані шматя, справедливо выбухнув:

– Та вы дівчати даєте такы работы?

– А хто буде робити? – позвідовав ся нянько. – Ту каждый на себе зарабатять одмаленька. А што
она? Даяка фіфлена, ці што? То єй робота, вырайбати шматя!

– А вы не знате, же ваша дівка має талант, а може даколи з нєй дашто вырасти? Треба, абы ішла
далє штудовати! – не здавав ся директор.

– Нігдє єй не треба! Попада з нєй не буде. Аде, вырасте, оддасть ся, та й нам дашто на старість
поможе.

Директор ся вхопив за голову і зо зачудованєм повів:

– Та де вы жыєте? Вы не знате, же світ іде далє, же ся не кінчить на валалі?

– Про мене є мій світ ту, на валалі. Ту є моя земля. А она ня іщі нігда не скламала. Не зрадила.
Кілько ту было вшелякых змін! Вы як школований чоловік то найліпше знате. Через наш хотарь про-
грмотіла фронта, село выгоріло скоро до тла, земля зістала землєв, чекала, же єй обробиме. Єй было
єдно, же на ню кулі цупкали, як додж, она сі жадала своє. По ній ступали чужді чіжмы всякой масти.
Были ту Мадяре, Німці, Руси, наконець бандеровці. Вшытко знесла, єй было треба лем єдно: поорати
єй і засадити новий урожай. Я ся тримав той правды, котру мі зохабив іщі мій нянько. Доднесь ся єй
тримлю, і хоць ся часы змінили. Хотів бы-м, жебы і мій дівчак так думав. Бо єдина земля – то є штось
певне, міцне, за што ся мож вхопити і міцно потримати.

– То, што говорите, то вшытко правда. І я уж не наймолодший, і я сі дашто уж памятам. Зажыв єм
і войну, правда, як малый дівчак і голодована по войні... Тадь хто з нас є голодовав по наших бідных
селах! Чей не є такого. Але якраз зато, якраз зато, же сьме то вшытко пережили, теперь, кідь маю мож-
ность, думам на нашу будущу генерацию, на нашы діти – не здавав ся директор. – Дівчати треба помочи.

– Так є, Янку, так – придала ся мама. – Треба, жебы ліпше жыла, як мы. Што ту буде з нами? По
горах ходити? В лісі стромикы садити? Чей бы-сь єй не хотів дома вхабити? – мати ся цалком к нєму при-
ближыла і снажыла ся го обхати за шыроky плечі. Але муж незграбно порушав довгим тілом і женины
крегонькы ніжны руки самы ся зосунули з єго плеч. Быв з тых, што ся так легко не здають свого погляду.
І кідь хотів дакус уступити, але жебы не вызерало, же цалком ся піддає, оставив і надалє в опозиці.

– Кебы ходем ішла на даке ремесло, але на есвешку? Што буде мати з того? Ніч. Скінчить і верне
ся на валал. Зясь буде лем по моєму. Не мам правду?

– Мате і не мате, – опоновав му тогды директор. – Кідь скінчить всеобщу школу, буде мати основу, а
стады ся може дістати далє на високу школу. Може быти з нєй учителька, може ся выучіти за судкыню,
а може то дотягнути аж на саму дохторку. Таки суть днеська можности. Штат вшытко про то робить,
жебы молоді люде ся реалізовали, жебы кінчили і тоты найвысшы школы.

– О, Боже, не гварьте так! Та де бы мы взяли грошы на такы школы? – ростягнув руки дошырока
Ільчін отець. – Но, кебы нагодов ішла до той школы, та ці я хочу, жебы была тота найгірша? Моє дітина
ся має рівнати кожій іншій. Не мала бы быти останя. Што там штат! Тых я уж відів! Я ся за тото не
можу заручити. Вера, не можу, бо, правду повісти, пане директоре, мы так високо не можеме рубати.
Хыбаль бы сьме продали тоты дві коровкы, што нас годують.

– Та де такє говорите? Ніч ся не бійте! – тримав ся свого директор. – Суть штіпендії. Кідь ся буде
добрі учіти, дістане таку штіпендію. Главно зачати, потім то уж піде. Я вам гварю.

– Добрі гварите, пане директоре, добрі, – притакнула мати директорови. – Я тьж так думам. А
ты, Ілька, чом ніч не гвариш? – обернула ся ку дівці, што вже на райбаччі докінчовала праня, а хоць
напівуха слухала бісиду з директором, скоро вшытко порозуміла і тішыла ся невысловно. Як і тогды, кідь
дістала ознамяня, же є приятя. Боже, то было радости! Лемже ніч не могла зробити, бо нянько був протів
того, абы ішла до школы. Не знати, які го вели к тому причіны, ці якась форма єгізму, або досправды
были тоты, подля нєго, нестаткы, вирішив, же Ілька зістане дома. Она го послушала. Не стопоріла
ся єго волі як слухняна дітина, што тримать в почливости своїх родічів. Мати тогды переплакала пару
ночей, але што могла зробити? А теперь ся ситуація, якбач, дакус обертать на єй хосен. Ілька двигнула
очі на маму, вдячно попозерала на директора і повіла у бік нянька:

– Я бы хотіла іти далє ся учіти.

– Про мене за мене, роб што хочеш, лем бы-сь не обановала, лем бы-сь не обановала, – выповів
нянько тяжко, як кебы лыгав суху скорку хліба. – Думав єм сі, же зістанеш ту, коло мене, же твоє місце
є ту..., – захлынав ся словами, перемагаючи емоції. – Де там підеш так далеко?

– Няню...

– Як хочеш, як хочеш... Віджу, же вшыткы сьте протів мене. А ты, як хочеш, – няньків голос дочіста
помяк, Ільці ся здавав дуже слабонький і тононький. Як нитка на найслабшій місці. Такой-такой ся
урве. Ілька ся з невысловнов ласков попозерала на нянька. Аж теперь збачіла, же волоса му порідло,
а тісно над ухами зачинать свігити. Зразу єй го зачало быти жаль. Зробила крок ку нєму. Жадало ся єй
дотулити до єго сивин. Ролі ся вычередевали. Она ся зразу чула dorosлов, бо мала вирішувати за себе.
Нянько, якбач, мусить ся змірити з ролєв пораженного. Ільці было неприємне такє познания. Радше няй
нянько зістане няньком. А він і зістав. Не чув ся переможеным. Попозерав ся довкола, спочинув поглядом
на своїй дівці, і так єй повів:

– Дітино моя, запамятай сі, што ті повім. Світ широкий, але зрадний. Ты будеш в нїм жыти, – нянько
недбало махнув руков і пішов до стайні ід худобі, ани ся не розлучив з гостєм.

– А вы на нєго не дбайте, – повіла мати. – Він то добрі думать. То добрый чоловік, ласкавый нянько.
Кебы сьте знали, як ся о ню старав, кідь была маленька! Вставав ід ній вночі, кідь заплакала. Котрый бы
хлоп так робив? Він ся лем робить, же то він прісний, а же має быти по єго. Же єй до школы не пустив,
може досправды єй хотів добрі. Але теперь, кідь сьте пришли, видно, же попустив. Гей, гей, він не хоче
плано своїй дітині, – знітила ся мати і робила вшытко про то, абы перед директором направила нянь-
кове реноме. Як-не-як, не був то не будь-хто, але сам пан директор школы! Быв то хтось. Паночко на
валалі. – Подьте до хыжы, подьте! Таку путь сьте перешли, аж з міста, наїсто сьте голодны, – зиввала
ся мати коло гостя.

Ілька сі добрі запамятала тот розговор. Директор єй посилнив, посмілив. А няню не гварив ани так,
ани сяк. Выходило єй з того, же як сама вирішить, та так і буде. Она вирішила піти до школы. Пару
днів ся запізнєвала, і не знала як выбавить інтернат, бо місце там не дістала, што єй дуже засмутило.
Конечно ся выплянтала з родічовской павучіны, а ту не мать інтернат. Про недостаток місяця! Што єй
зіставало робити? Сама ся выбрала за директором середнєшкольського интернату. Дорогу до міста уж
знала, бо сама ішла на екзамены. А притім єй директор накреслив точный план міста, намалєвав стрілки
доправа, рівно, потім доліва, жебы і сліпый трафив. І нараз она стоїть перед директором интернату і
зо слызами в очах орудє за своє місце, за свою постіль. Де набрала тоту силу? Тоту смілость? Лем так
з нічого ніч ся поставити перед чуждог незнамого чоловіка і просила го, і панькала. Може зато, же
першыраз ся так поставила за свою судьбу і жадало ся єй доказати штось, з чім ся іщі в жывоті не
стрітила. Сама тому не вірила, же ся єй подарить „выплакати“ місце в интернаті, але, главное было то, же
попробовала свої силы. Быв то добрый початок на дівчину, котра рівно од коров з поля поміряла слова
з представителєм вышшого рангу.

Вшытко залежить од людей. Директор интернату вызерав прісно, мав на то ай фігуру. Быв то силный
в раменах, високий чоловік, з глибоко засадженима очіма на гладко выбритвеній твари. Такого Ілька
на валалі не віділа. Мала перед ним решпект, аж ся єй од тремы коліна трясли. Але, якбач, ся над нєв
змиловав, бо голос му помяк, кідь упер згоры на ню свій погляд. Може му было шкода дівчати з валалу,
бо сам походив з іщі біднішых соціальных условий. Импоновало му, же Ілька говорить по свому, про-
сторікать по русиньскы. Як добрі, же ся в нїм озвала приналежность ку свому роду! Про Ільку то было
добре знамено. Так, як кебы мала перед собов когось дуже знамого, родину, свого нянька. Помалы ся
єй переставали трясти коліна і она уж дакус спокійнішым голосом повідала о своїй біді. Директор, ай
кідь на собі явно нігда не давав знати, бив то старый добрый Русначиско, котрый знав узнати нашым
людєм. Добрі він знав, як ся они тьжко пробивали в світі. Скрыто, але певно ішли за своїм цілєм. Ай
тото дівча, што перед ним стоить, было скромне, але в очках му грали вогникы завзятости. Тото дирек-
тора освлюило. Ілька была єго кровна група. Чом бы єй не поміг, тадь то было в єго силах.

– Но, добрі, добрі. Не хочу, абы сьте передо мнов колінковали, – повів по нашому, хоць ся патрило в
тім часі бісидовати як урядній особі по словеньскы. Видно, не був з тых, што лем так за фалаток хліба стра-
чають свою національну тварь. Весело продовжовав русиньским діалектом: – Вы ша не старайте, дашто
ся уж найде. Но... Будете бывати на цімрі цісло 2, де є 28 дівчат. Вы будете двацять девята. Согласна?
– позвідав ся, як кебы сі думав, же Ілька буде протестовати.

– Ний буде! Ний буде! – выкрикла Ілька і мало-мало же ся не шмарила од вдячности директорови
интернату коло шый.

– Но, уж ідьте домів, принесете собі шматя і што треба на бываня. А я в школі перешмарю слово,
же прийдете пізніше. Чей ся мі дажк перепече, – повів директор і подав єй шыроку, як лопату, праву
руку.

– Дякую вам, дякую! – не знала ся надяковати Ілька і позадковала ку дверям, мало не зогнута
в пасі, кланяючи ся директорови за то, же єй так красно прияв і виявив охоту помочи. Ільці ся тогды
здало, же так має быти, же поміч од того директора – то є штось самособов, як поміч ближнєму. Так
была научена з дому, же треба єден другому помагати. Єй сердечку, наповненому добротою, простым
людьским чувством, непорочным сільским назеранєм на світ ся ани не снило о злобі, фалші і пакости
міджі єдиніцями, што ся звали людьми...

Святе Євангеліє од Йоана зачінать словами: „На початку было Слово...” Словом зачало Боже діло а словом зачінать і każde діло чоловіка. Словом зачала своє діло (по Сполочности Енді Варгола і Містьскім центрі културы в Міджілабірцях) і Русиньска оброда пе-

На початку був РУСИН

ред п'ятнадцятма роками, кідь зачала (по Сполочности Енді Варгола і Містьскім центрі културы в Міджілабірцях) в 1991 році сістематично видавати часопис Русин і Народны новинки. На початку того діла єм був і я. А так собі думаю, же єм компетентный заспоми-нати...

Міджілабірці, рік 1990. Михал Бицко, о. Крайняк, Михал Турок-Гетеш, фестиваль културы і шпорту, нулте цісло Русина...

Над екстравагантным Ендім на обалці часопису бы ся днесь уж не чудовав ниhto, но тогды, в 1990 р. ся іщі чудовали многы. Но так само ся много людей зачудовало і над самым обсягом часопису. Было то зачудованя доброжычливе і радостне, но де-ту ся нашли і злобны критіки, котрых замерзило, же уж і „Русначкове” мають своє...

І мі ся ушло.

Критіків найвеце мерзив „грекокатолицький дух” статей о Александрови Духновичови, Краснобрідським монасти-

рю а „ідея русиньского літературного языка.”

Статя „Вавілоньска вежа в Карпатах” підняла жовч де-кому... Піднімала п'ятнадцять років а вызерать, же буде піднимати іщі довгы roky.

Кідь піднимать неприятелям, ный!

Но кідь піднимать „властным”, котрым розвивати літературный язык „не важне діло, лем кідь маме свої фестивалы”, то уж гірше.

Без літературного языка, русиньских школ, русиньских церьковных обрядів, народно умреме! То знать каждый неприятель нашого діла! Прото хоч з Русинів мати лем дотовану фестивалову мертволу.

Перед п'ятнадцятма роками єм в Русинови написав о Краснобрідським монастирю, же є в розвалинах а же там хыбить прекрасный спів отців василіанів. Днесь там стоить красный новый монастырь, но на жаль, прекрасный спів монахів там не чути дотеперь... Дотова-на могила...

Жычу Русинови і Народным новинкам животворну силу, котра докаже нелем підкріпляти сердця вшиткым Русинам, але і пробуджати тых, котры сплять сном мертвых.

о. Франтішек КРАЙНЯК

Юбілюючі русиньскы Народны новинки

Вдяка нїжній революції в р. 1989 Русины по довгих 40 роках собі усвідомили свою ідентіту, закладають Русиньску оброду, што дало можливість русиньському народному возроджіню. Русины зачали собі усвідомляти, же без свого друкованого органу не мож успішно проводити возродный процес. І так в 1991 році першы ентузіасты закладають свій народный орган з назвов: **Народны новинки**. А тоты новинки дали собі до вінка обовязок, же надовжуть на добры традиції русиньских новинок з минулости.

Народны новинки од свого зачатку были і суть простором, на котрім Русины жыючі на Словеньску, можуть презентувати ся із своїма поглядами. Вдяка новинкам, можуть читати, публікувати в кодифікованім языку, котрый поважують за свій материнський, можуть го утримувати про будучі покоління на Словеньску.

Народны новинки за своїх 15 років давали і дають простор темам, котры Русинів высостно интересують, або ся їх значно дотыкають а на котры іншы медії, може і словеньскы, бы понукли лем окраёво. Народны новинки за roky своєї екзистенції выпрофілювали свою днешну притяжливую тварь і вдяка округу їх авторів, сполупрацівників і дописовачів. Од першого цісла русиньскы Народны новинки інформують шыроку русиньську общественность о найважніших актуальностях зо жывота Русинів нелем на Словеньску, але ай з інших штатів, де Русины жыють, приближують интересны особыности з русиньского середовища, не забувають на вызначных діятелів з давнішої і недавной минулости, їх приклад про сучасность, котра хочь глобалізує, але певно стоить на ідентичности едтноливица, але і на інкшости русиньской національности. Народнотна преса на Словеньску є низкотражна, але зогравать дость вызначну задачу в животі людей окремых народностей. В конечнім штадію припомагати к пестрости і културности країны і штату, котрому бы мало залежати на тім, жебы членове каждого народа могли ся еднако реалізувати і мали еднакы можности.

Народны новинки зіграли вызначну задачу у своїй 15-річній історії, в многых про Русинів важных вхляях. Русины собі добрі усвідомляли, же новинки суть важны на то, жебы были виразителями тужоб своєї національности. Колектив їх творців похопив, же без обнови історичной памяті ани єден народ не може ся здраво розвивати. Прото в обсягу тем в новинках об'являвали ся такы статі, котры бы помагали тоту память обновляти і проглублявати.

Кажды зачаткы суть тяжкы а такы были і у НН. Было потрібно сформувати здатный – скусеный авторський колектив. А за тоту важну піонерську роботу взяв ся одважный ентузіаст, вірный душов і сердцем, скусеный редактор Мґр. Александер Зозуляк. А тот невеликий колектив доказав заинтересовати читачів а з рока на рік росшырити і ряды своїх дописовачів. І так з рока на рік Народны новинки збогачовали ся розманитостів тем, своєв притяжливостів і интересом в ділах общіх, національных.

Новинки од самого початку усилюють ся формувати і проглублявати русиньську самоусвідомленость. Своім обсягом достають ся до душы і сердця вшиткых ґенерацій Русинів – од молодежи аж по найстарше покоління.

Народны новинки од початку своєї екзистенції суть притомны всякды, де пулує жывот нашого Русина, а то на наших русиньских селах

і містах, де попри остатніх народностях жыють і Русины. Народны новинки надовжуют на богату історичну і літературну минулость Русинів. Публікують темы (статі), котры суть спосны з русиньсков історієв і літературов, главні од конца 18. стороча і першой пол. 19. стороча. А то прото, бо праві на основі того періоду выросли в 2-ій пол. 9. стороча такы вызначны будителі русиньского народа як Александер Духнович, Адолф Добрянський, Александер Павлович і далшы з церьковных діятелів як Осиф Гаганець, на традицію котрых дале надовжали знамы літераторы кінця 19. і зач. 20. стороча. Народны новинки давали і дають шырокий простор і сучасным русиньским писателям і поетам. Публікують урывкы з їх творчости. А праві новинки ініціювали, жебы творчость сучасных авторів обявила ся і в книжній подобі про русиньскы діти, школы. Народны новинки з рока на рік ся стають пропагатором і організатором нашой русиньской културы, але і зьєднюючим фактором в русиньській середі. Статочні боєвали за русиньске радіо, за русиньскы школы, за Інштут народностных штудій на Пряшівській універзиті, были великым помічником і перед каждым списованім обывательства на Словеньску. Пробуджали тых, котры спали в націоналнім сні, пробуджали і тых, котры не были цалком денационалізованы, припоминали нашу минулость, так нашы церковны, як світські традиції, на котрых од минулости выросли нашы предкы.

Народны новинки од зачатку 90. років поміщали статі, в котрых підпоровали снагу тых, котры боєвали за вернутя Руського дому Русинам. Жаль, же тоты, котры днеська в своїй кешени мають маєток Русинів во формі Надації, забули на то. Докінця єден з тых найголовишых перед свідками назвав а знегоднотив Народны новины тым, же назвав їх „смердячіма”. А дакотрых з тых, котры од 90 років выналожили свої силы за вернутя маєтку Русинів і анґажовали ся за нашу русиньську културу, назвали „неприятелями”.

Я особні єм дуже повдячний Народным новинкам за то, же єм мав можливість од р. 1991 поділяти ся на їх обсягу своїма скромныма статями історичного, літературного і іншого характеру. Мав єм можливість поступно публікувати і приближувати нашій шырокій русиньській общественности выбер з історичной і літературной дїдовизны свого стрька Др. Николая Бескида, але і інших з нашого роду, котры внесли в своїй добі великий вклад до нашой русиньской історії і културы.

Народны новинки і при своїй релатівно короткій екзистенції зіграли, подля мого погляду, історичный вызнам головні в тім, же їх значіння поросте і до будучности, бо докумєнують автєнтичность конкретного часу – конкретных історичных подій і проблемів. Суть документом добы і національного чутя і усвідомліня. Зато можуть і в будучности выповнити то, за што є відповідна каждая ґенерація. А то: перенести найвекше русиньске народне богатство од наших русиньских предків – к молодшым поколінням.

Наконець є треба подяковати редакцному колективу од самого зачатку за єго терпєзливую, намагаву і нелегку роботу. Особито їх шефредакторови Мґр. А. Зозулякови, котрый стоить на чєлі того колективу од самых зачатків. До дальших років вшиткы найліпше!

Мґр. Гавриіл БЕСКИД,
председа Руського клубу – 1923 в Пряшові

Были сьме молоды і мали сьме амбіції...

15 років – то є кус жывота. На зачатку той путі – путі возродного процесу Русинів як народности было много ентузіазму, евфорії, много планів, з котрых ся зродила Русиньска оброда, потім часопис Русин і Народны новинки. Першы виданя про Русинів, писаны по русиньскы. Іщі то не був кодифікований язык, бо тот ся лем родив. Мала єм тоту честь быти при єго зроді, як і при зроді спомянутых видань. Ани на секунду єм не запохыбовала о праведности той путі, хочь многы похыбовали, не жычили, поєдны ся і высмівали, нападали нас, честовали негардыма привластками. Доднесь мам одложеноє писмо – мою неопубліковану реакцію на матеріал, котрый в „Новім життїю”, ч. 43, 1992 р. опубліковав мій бывшый високошкольскый учитель Доц. Др. Юрій Кундрат, к. н. , який окремі інших інвектив на мою особу написав і таке: „Бывша студентка, нездатна высловити властну думку, наважыла ся выступити з поглядами, котры суть спроваджаны великов ненавистів до вшиткого українського.” Свій матеріал выградовав до образу особы без совісті і моралкы, котра пише яковсь „макаронічнов плутанинов” і баламутить свій властный народ.

Написала єм до „Нового життя” реакцію, высвітлила єм в ній коректно, без інвектив, без інвектив, котры бы были наміряны протів автора статі ці протів Українців, свою позицію. Вшитко марно. Матеріал „виришили не опублікувати”. Може го попробую послати до „Нового життя” днесь?! Думаю але, же зясь бы то было надарьмо. Там ся заставив час...

Уж є то за нами. Мій жывот ся начас од редакторської роботи одорвав. Перешло пару років і за тот час ся творили великы діла, но приятя русинства міджі народом ся ледва рушыло з місця. Є правда, же при списованю людей ся за Русинів приголосило намного веце жытелів Словеньска і за свій материнський язык русиньскый признало понад 50 тисяч жытелів, но все то є іщі лем капка в морю. Реально сьме все лем в штадію зачатків народного возроджіня і видить ся, же іщі довго будеме. Але треба думати позітивно. В посліднім часі ня несподівали три річі: Музей модерного уменя Е. Варгола в Міджілабірцях і пан Михал Бицко, котрый посередництвом Енді Варгола выніс тых феномен русинства за граніці Словеньска, але і приятя Европу і світ до Міджілаборець. Другым оптимістичным моментом ся вказала найновша публікація Штефана Сухого – Аспірін. Єм пересвідчена, же ословить і молоду ґенерацію, лем ей треба посочіти, бо русиньска молодеж (як і вообще молодеж на Словеньску) наділа на очі „кулл” окулярі, до ух напхала слухатка і „крєпчіть” на „кулл” музику. Апропо, може ся десь народить і русиньска популярна музика, уж бы був час. Третя річ, котра ня несподівала, ся дотыкає молодой ґенерації – молодых потомків америцьких Русинів (фолклорный колектив Славяне з Піттсбурґу), котры припутували минулого року на Словеньску, жебы вказати нам, Русинам, як молода ґенерація в Америці утримє і гордить ся традиціями своїх предків. Хто не відів, не повірить, з яким еланом, вояк Швейк бы повів „до росторганя тіла” тоты молоды люде танцєвали в Театрі А. Духновича. А як заспівали „Я Русин был, єсмь і буду...” Просто ня дістали, выпала і слыз за ока, а то ся мі не ставать часто. Того року ся до Піттсбурґу выбрали фолклорісты із Пряшова. Думаю, же взаємны контакты зближыли молодых людей і vznikло міцне приятельство міджі Піттсбурґом і Пряшовом. І тоты моменты зо жывота Русинів приносять про своїх читателів Народны новинки і Русин, хочь їх задачов не є лем інформувати, але главное „пробуджати” наших сплячих Русинів. Робота є то тяжка і помала, но нашы крокы суть обернуты добрым напрямом, зато єм пересвідчена, же успіхы будуть жати наступны ґенерації. Од сердця їм то жычу.

ПґДр. Кветослава КОПОРОВА, редакторка

На платформі азбуки і незалежности

Знає, дорогы читателі, найкрасше чувство чоловік має за свій жывот, кідь даґде патрить. К родині, к робочому колективу... Я ся старала належати і там, і там. Не дасть ся то порієновати, бо єдно друге доповнює. Родина – то є кутік радості, злагоды і істоты. Робота мї дала можливість ся реалізувати і чути ся платным про сполочность, про новинки, котры помагам формувати од їх заложіня. Про нашы Народны новинки. То ся тыкає ай часопису Русин.

Кілько статей, кілько стріч з людьми! Жаль, іщі не была зроблена бібліоґрафія статей в русиньских масмедіях од їх възнику по революції. Чекає нас то, чекає. То бы був образ, який бы ясно і конкретно документовав наше анґажованя в русиньским новинарським ділі за тых красных творчіх 15 років. То не суть порожні слова. Скоріше проговорило мое сердце, яке є досправды цілым своїм єством запалєне за русиньске слово, ці вже публіцистичне або літературне.

Не можу ся стяжувати на недостаток роботы. Ці вже была оцінена моя робота, або моїх колеґів і колеґинь, як ся патрить, то вже діло другого ранґу. Єдно є істе, же новинарству чоловік ся піддає на повну силу, а часто забыває на самого себе і на то, што го чекає. Нихто з нас не збогатнув на Народных новинках і Русині матеріально, не нагонобив маєткы, в посліднім часі было і є проблем просто проєксітовати. Але то не є лем припад наших медій, і хочь їх ся то дуже дотулило, а „дякуючі” тому, же новинкам не была приділена дотація за минулый рік, сьме ся дістали на лавку тых, котры то не мають легке.

З другого боку єм рада, же єм не зрадила, а витримала в Народных новинках. А то є тых же фраза. Знала єм о тім, але в часі „біды” єм пришла на то, же Народны новинки, то досправды єдины новинки свого роду, а є честєв у них робити. Затримали свій декорум. Зістали на платформі азбуки і незалежности. І хочь був дуже маїцький час, кідь підпали під вплив латинікы, хвалабогу, то не тримало довоє, а днесь суть єдиноазбучныма русиньскыма новинками на Словеньску. А азбука – то є моя велика ласка. Нєв пишу вшиткы свої книжкы. Азбука – затрачована в сучасности, але і люблена про ориґінальность. А мы патрїме к тым, што хочеє быти ориґінальными, бо латиноязычных медій на Словеньску є дость. Русины бы ся в латиноязычнім морю рассыпали, як сіль у воді. То собі, вірю, усвідомлюєме. Єм щастна, же нашы Народны новинки суть єдины русиньско-азбучны. Была бы єм щастливіша, кібы їх было веце. Але то уж залежить од уровни думаня Русинів як людей, як хрістіанів, як продовжовачів одказу Александра Духновича.

Што до обсягу. Не вшитко є так, як бы сі чоловік представляє. Редактор бы мусив мати крыла, кібы хотів облетіти нашы села і змаповати вшиткы. Ніґда то не буде можне, а в днешнім часі окреме, бо вшыто є звязане із зрошами, з обычайными видавками за бензин. А де суть людьскы силы, людьскый фактор? Также, перебачте, читателі, же єм не зашла до села Шумяц, же єм не была в Березувці, же-м не писала о людях, што то найвеце потребовали. Тых єм лем чоловік, а мам обмежєный простор, але же вас вшиткых люблю, то ся не дасть поперти. Спробуйте читати в моїх статях ай поміджі рядкы.

Дальшій вопрос є о незалежности. Новинки нашы од самого зачатку были незалежны од властїмушїх. Што тым мам на думці? Ніґда не патрили під Русиньску оброду своїма статями, своїма поглядами. Любило ся мї од пана Зозуляка, шефредактора Народных новинок і Русина, же не раз пуцає статі, які крітізовали уж небожого п. Василя Турка, дозгорічного председу РО на Словеньску, але і єго самого як дозгорічного таємника РО. А то было не раз. Было то фєрове, было то по новинарськы. Зато собі ціню особность пана Зозуляка, який є професіоналом у своїй роботі, а переконав неєден творчії і фінанчний проблем, абы новинки могли дале фунґувати.

Кідь єм так листовала єдну з найціннішых публікацій, яку выдава Русиньска оброда, а то Русиньскый народный калєндарь, о котрый ся постарали зоставителі Михайло Гиряк і Александер Зозуляк, пришла єм на то, же є велика шкода, же одобрали тоту ініціативу А. Зозулякови выдавати калєндарь, бо в тім калєндарю був наш жывот, наш пулз, русиньскый жывот як такий. А через тот калєндарь ся стрічає з такыма мєнами, як Михайло Гиряк, Михал Поповіч, Гавриіл Бєскид, Анна Галґашова, Еміл Цапцара, Осиф Кудзей, Ян Грїб, Юрко Харитун, Мирон Сисак, Марія Мальцовска, Николай Шкурла, Марія Грова, Станіслав Конєчні, Анна Плішкова, Юстина Матяшовска, Мілан Андранк, Марія Хомова-Дупканїчова, Ян Олейник, Іван Бандуріч, Штефан Смолей, Михал Бицко, Миколай Ксєняк, Александер Зозуляк, Анна Кузмякова, Мілан Ясик, Штефан Сухий, Николай Гєозда і іншы, які были формователями Народных новинок а вєкшина з них суть нима доднесь. Дякуєме їм за то.

Вірю, же тінеджерський вік Народных новинок буде добрым підкладом про далше їх фунґованя, бо 15 років в животі чоловіка то є мало, але в животі русиньских медій – то є красна і назабытна етапа, яка все буде припоминати жывот, стрічі, умельцькы набой, які ся за тот час сотворяли міджі Русинами на выходнім Словеньску. Єм, рада, же єм участна тых стріч.

ПґДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, редакторка

Зновународжіння самого себе Гвозда рад римусе

Николай Гвозда, народный писатель з Ладомировой, Свідницького окресу, уж-уж сі на своїм хырбеті несе вік, ку котрому ся мож лем з почливостев односити і учіти ся з нёго мудростей жывота. Мав то то частя, же полюбив поезію. І хоць який ёго жытє быв тяжкий, переконовав свої проблемы, бо скоро на то пришов, же складовати стишкы, — то є кормити свою душу білыма колачами. Іщі учитель Млинаріч як маленького школярика Основной школы в Ладомировой го підтримовав в тім ділі. Та й поезія Павловича, яка, як флудум ся крутила коло ёго ества, вхабила на нїм великий слїд. Властно, він ся од нїй ані доднесь не одорвав. Павлович жыв колись, Гвозда жывє днесь. А, предці, мають много сполочного, але і розлічного. Самотне порівняня бы нам забрало много простору. Вхавме то на другыраз. Тепер ся займиме лем Гвоздом.

Николай Гвозда цілий свій жытє пережыв в Ладомировой, а доднесь „пендлюе“ міджі Свідником і Ладомировом. Гевтам сі „одсочіть“, ходем двараз до рока ай до шпытало, до Кошчї, де набере сил і енергії, порадує ся близости двох сынів, внуків — і гайда назад на валал. Домів. Там го чекать ёго вірна жена, з яков уж 60 років почливо і в ласці жывуть. Окрем нїй го чекать іщі една ласка-муза, што го копкать. Главно вночі. Він потихонькы вставать і записує вшыткы, што ся му притрафило водне. Жена не протестує, же світить світло, же рипить дверима, робить ся, же спить, видно, має порозуміння про робі свого мужа. Не раз му ай порадиць. Він сі дасть порадиць, бо жытє є на валалі дуже розлічний, а даколи ся в нїм тяжко чекати. І не вшыткы патрять на папірь. Як скусений автор, Николай Гвозда то добрі знає.

„Я — самоук. Лем то, што єм ся навчів з книжок, — гварить Николай Гвозда. — Што я книжок перечітав! Руських, словенських, українських. Не робить мі то проблемы. Найвеце люблю читати байкы, де є много поучіня. А іщі о наших русиньских обычаях, о ворожіннях, звыках. То ня барз бавить.

Бодай бы нї, сам вырїс в такій среді. І хоць Ладомирова не патрила до тэ. „затурканых“ сел, бо сусідить з містом, а, може є лем вопрос часу, коли ся стане частев Свідника, предці, ту пережывали звышкы минулости, кідь наш Русин жывь своїм оригінальным жытвом, кідь на нико- не хотів быти подобным, лем на самого себе. А тото ся любить Гвоздови, бо він у своїй поезії просаджує лінію національной свідомости, критікує недостатки в характері мужа або жены, описує любов к природі і вшыткыму красному.

Гвозда гварить, же любить римовати. Хтось бы повів, што там така римовачка! Співанка. Ніч веце. Не є то так. В тых римовачках є сповідь чоловіка днешнїй doby. Він нєв осласлов значу часті читателів, які може, не быти ёго „римовачкы“, давно бы позаспавали. А так стишкы Николая Гвозды легким, доступным способом, який в днешній літературі на нас дыхать одпочинком, свіжостев, ненасильно до нас дыргать, і нутить ся заставити і подумати над змыслом жывота, над неконечностев вагы родного материньского слова, над обычайными каждоденными ділами, які суть в жытві каждого чоловіка неповтор-

ны. Од завтрашнєго дня они ся дістають до немилости часу. Писатель є тот, котрый звичное денно-денный ритм жывота, в ёго малости і великости. Назвы стишків поета суть просты, такы, як сам жытє, наприклад: Такый єм ся родив, Поблужженный Русин, О предках, Подали сі руки, Пташача хрипка, Спомины зістали, Часы ся змінили. В них автор через призму пережитого і відженого мапує пулз жывота на днешнім валалі, але і місті. Дотыкаться ай сполоченьскых тем і подій у світі. Наконець все лем зістає дома, міджі своїма, котрых найвеце любить. А радить то і молодежи, абы не забывала на своє, не ганьбила ся за свій русиньский рід, а гордо ся к нєму голосила.

Н. Гвозда є выученый автомеханік. Цілий свій жытє нарабляв із машинами, мав авто, 30 років і трактор, знає розскрутити і закрутити каждую сочатку. Є майстром у своїм ділі і радо помагать людём. А якое розскрутити і закрутити людські сочасти? Сочасти серця і души. Добра і красна. Тіні і світла. Як має автор зробити так, абы вшыткы сиділо, як ся патрять? Ці то не є потребне? Може, автор бы мав лем розскручовати, обертати увагу на таку або іншу потребу ці недостаток. Каждого автора то властне діло. Автор єсь, жыєшь, пережываш пишеш, а то є алфа і омега. В наших чоловічєських, а к тому условіях русиньских, є то потребне, абы захиранити, што ся дасть, абы пробудити сплячих, абы потормозити совість тых, котры сі думают, же їх стром до неба поросте. Не є такого строма, але є така правда, же:

„Ту Ладомирова,
Наблизку Вагрінець,
Уж з нашого села
Зістає старобинець...“

Лем Божы законы
Тоты справедливы,
А в тых земных творах
Фалосны і кривы.“

(Зо жывота пекло)

Выкрик автора є на місці. Страчають ся помалы русиньскы села з мапы світа. Лем тота поезія буде о тім колись свідчити, же ту жыли людє, трапили ся, любили і ненавиділи... Зато єй тримайме в почливости, як і слова поета.

Нихто не видить до души поета. Она раз звыкне быти смутна, раз весела. Цалком природно, же смутны новты автор пережывать веселыма. Як і хвіля ся минить, так і душа поета. Він є барометром слотавых і сонячных днів. Опис веселости, спомины на молодость, розвинута любов, — то суть темы, котры ся приймають з радостев. Тоды читатель ся легше стотожнює з автором. О повідженім свідчить стишок Перебігы з вітром з найновшій книжкы Николая Гвозды **Сповідь Русина** (Світовий конгрес Русинів, Пряшів 2006 р. Цітовали сьме з книжкы і попередній стишок.):

„Мій кончик враный
На остро кованый,
Вечур ку фрайці
К рыхтаревій дівиці.“

Добрі ты накармлю,
Дам я ті оброку,
Бы єсь зо мнов летів
Як вітор до скоку...“

Оник мі заержав,
Мула ся збудила,
Пришла потихонькы,
Двері отворила.“

Просте, а заєдно поетичне. Таких поезій написав Н. Гвозда не єдну. Нашли сьме єй в книжках Маковичкы дзвінчых, Муза спід Карпат, Тернєва ружка, Квітчкы з мойї загородкы, а найновше в Сповіді Русина.

Ці є автор споминать на свій першый стишок? Гей. Быв то стишок Хабзівочка-отруточка, який написав під патронатом поета Івана Маціньского, з яким довго сполупрацював, як і з Штефаном Пірошом, тогдышнім редактором „Нового жытї“, де автор публіковав. Выход каждой книжкы видить як зновународжіння самого себе. Ёго жытвом кредом зістає найвека ёго хвала і гордость на то, же є Русин. Тото є і главным мотивом ёго найновшій книжкы.

М. МАЛЬЦОВСКА, фотка: А. З.

• **Перед їднанєм председы РОС В. Противняка (справа) і председы САРО А. Зозуляка, председу СРР П. Р. Магочія (зліва) офіціально на Містьскім урядї у Міджілабірцях при- яв пріматор М. Калиняк (всесредині), котрый гостя з Канады інформовав о проблемах міста і реалізації проєкту Варгол Сімі.**

Глядають путь к вирішїню проблему

25. юна 2005 року на 8. Світовім конгресї Русинів у польскім місті Кринїця по вольбах Світової рады Русинів тогдышня председкыня Русиньской оброды на Словенську і новозволена членка Світової рады Русинів Анна Кузьмякова выголосила, же їх організація **позаставує своє членство у Світовім конгресї Русинів а она у Світовій радї Русинів**. Так vznikла ситуація, же Русины Словенська стратили своє заступлїня у Світовім конгресї Русинів і в Світовій радї Русинів. Зато на найближшій засіданю Світової рады Русинів 28. мая 2006 у Кринїці в ёго Резолуції у пунктї 9 было приято: **„Вітаме участь Русиньской оброды на Словенську в роботї Світового конгресу Русинів, але лем у складї асоціації інших русиньских організацій Словенська. О тім ся мають договорити председа Русиньской оброды на Словенську Владимир Противняк і председа Словенской асоціації русиньских організацій Александер Зозуляк до найближшого засіданя Світової рады Русинів.“** У пунктї 12 той Резолуції ся зясь говорить, же найближше засіданя Світової рады Русинів буде в януарї — марцу 2007 у Сіретї в Румуньску.

Также на основі вышше уведженого пунктї 9 Резолуції, **4. августа 2006 у Міджілабірцях была стрїча і їднаня міджі В. Противняком і А. Зозуляком за участы председы Світової рады Русинів Павла Роберта Магочія, підпредседы РОС Николая Крайковича, председы дозорной рады РОС Павла Дупканіча, члена і бывшого председы РОС Александра Франка і пріматора Міджілаборець Мірка Калиняка, жебы глядати путь вирішїня споманутого проблему.** На конец їднаня обидві сторони дошли до істого можливого вирішїня даного проблему, о котрім будуть председове обидвох споманутих організацій інформовати свої органы, конкретно председа Русиньской оброды на Словенську єй виконный і координачный выбор а председа Словенской асоціації русиньских організацій єй виконный выбор. Потім ся зясь стрїтять обидвоме председове на далшій їднаню, жебы ся взаємно інформовали о рішїню споманутих органов. На послїднім засіданю у Міджілабірцях была выслвлена надїй обидвох председів на вирішїня vznikнутого проблему до кінця 2006 року.

— аз —

РОЗДІЛІНЯ МЕНШИНЫ — ЯКА Є ПРАВДА?

У різних виданях і в Словенській телевізії в дость короткїм часовім горизонтї був одштартований погляд, же розділїня єдної народностной меншины на дві групы, на Русинів і Українців, ся поважує за дость негати́вний яв, котрый прискорює процес асиміляції. То суть слова пана Мушинкы, в публікації САН в Кошіцях, які в словенській телевізії в релациї Квартет, де тьж „України“ Чорняк і Крайняк суть неспокійны із сучасным ставом.

Вшыткым таким одборникам на історію треба повісти, же Русины в середній Европі жыють веце як тисяч років. Мають свою історію, свій материньский язык, на яким ся учили в русиньских школах аж за Ракуско-угорьской монархі. Мали свою грекокатоліцкы церков, яка была од 16. стороча їх матірєв і школов. Кідь писав першы букварі А. Духнович про Русинів, Украина не была. Русины не были до України інтернованы. Сам пан Мушинка твердить, же тепершні Українці были Русинами. Мать правду, але было то в тім часі, кідь пановала Велика Літва.

Великий Сталін ся із Азії обернув на запад до Европы і зачав советізацію, і так ся стали Лотышці ці Естонці советьскыма, а так ся зачала мінати ай судьба Русинів. Ситуацію прискорив сам генераль Бандера, Галичан, який

ЯКИЙ ВАШ ПОГЛЯД

отворено выстував протів советізації. До регіонів, які были домовинов Русинів, была імпортована українізація: русиньскы школы были переведжены на українськы, був заказаний материньский язык. Была заложена організація українських „трудящих“ КСУТ, яка мала в політичных інтенціях довести українізацію к спокійности „верьхушкы“.

Нашы людє — Русины, вірны одказу своїх предків, не приняли українізацію, а русиньскы школы были переведжены на словенськы. Велика часть Русинів зістала мовчачов векшынов, односила ся к ділу пасивно. По баршановій революції сьме наголос повіли, же Русины не забыли одказы своїх предків, заложыли Русиньську оброду. В 1991 році при списованю людей сьме повіли, же сьме Русины. Нихто із нас не жадав зрушыти КСУТ, дали сьме тым можность презентувати ся людям „хто є хто“.

Мый сьме ся із никим не розділєвали, лем сьме повіли, же сьме не были членами КСУТ. Зато, прошу вас, учены кандидаты наук, мы не зрушыли КСУТ, а же їх 40-річна работа марна, уж плакати пізно. Людє, як Мушинка, Сополіга і в САН в Кошіцях, які пишуть научны работы о історії і культурі Українців на Словенську, суть своїй добі поплатны. Дістали українську освіту.

Лемже панове на проблематіку Русинів в Галичині, Підкарпатю, треба писати подля правды, яку треба глядати в угорьских архівах, де бы сьте ся дізнали, чом пановника выходной части Угорьска Ракоція называли кралєм Русинів.

На Україні до „перестройкы“ влада проблем Русинів не познала, бо проблем рішала советізація. Треба при гляданю правды познати і документ влады із 16. 3. 2006, де ся говорить о тайнім плані на ліквідацію Русинів. Гелсінський договор о правах народів і народностей підписав сам Л. Брежнев, а як го будуть реалізувати Українці, то укаже час, кідь будуть хотіти прийти до Европы. Потім ся їх опросиме, як жыють Русины, Словаки, Мадяре, Ромове ці іншы, які были проголошены за Українців.

А што ся тыкать процесу асиміляції, панове науковці, тот настав уж в 50-ых роках минулого стороча, кідь ся українізацієв зрушыли русиньскы школы, грекокатоліцкы церков, був зруше-

ный материньский язык тов вашов імпортованов культуров. Ту ся зачав процес асиміляції. На русиньских селах выросла генерация русиньских Словаків, які днесь з гіркостев на сердцю споминають на самозванный КСУТ.

Не говорьте о тім, же ся розділив КСУТ на Русинів і Українців, він ся по „перестройці“ лем легітимовав, а так собі сам выставив кредит своєї работы. Нихто із нас їх не бере за сполочників, они самы зістали і паразитують на русинізмі. Они говорять, лем сі спивайте, мы вас евідуме як Українців. Но, то уж є проблем, ці то доволіме.

Михал БУРЦІН, Гуменне

Ad: Чоловік має неперестанно міряти властну глыбку

Прочітає єм собі інтервю з писателєм паном Штефаном Сухым, надруковане в Народных новинках, ч. 22 — 26 / 2006 р., а наперед бы єм ся хотів придати ку гратулантам і пожелати юбилантови мого здоровья і творчїх успїхів.

В спомянутім інтервю ся пан Сухий высловив на мою адресу, же му (ведно з паном Смолеєм „припоминан молотячу машину, што мімо зерна валять ай множество соломы“ і радить мі „не валяти слова без предивственного передуманя выбраной темы і снажыти ся не ужывати рими тіпу робити-ходити“...

Я узнавам, же в писаню інтелектуальной поезії не сягам панови Сухому ані по членкы. Не пряну ані по ёго узнаню, але ний в мойї творчости найде стишкы, котры суть основаны на таких часословных римах, а буду му вдячний за напаминуть. Не пишу ані стишкы „а ла ой, Бескїде, ласка, Боже, ласка“, ці іншы „траффарености“.

Пишу тото, в чім єм дома — пишу духовну поезію, пишу тексты на нашы стародавны мелодії, жебы так сохранили духовне народне богатство, бо народны тексты суть таков мішанинов языків, же їх страх слухати і читати. Окрем іншого, написав єм Акафіст священомучениковї П. П. Гойдїчови, але о тім п. Сухий, якбач, не знаєть, бо може не читать Благовістник, ані Артос, ані церковный Грекокатоліцкый русиньский календарь, а высьновок собі зробив лем з „баёчок“, котры нашов в зборнику Тернєва ружа (А. Пішкова, ред., Пряшів 2002), хоць і тоты „баёчкы“ суть облюблены, о чім каждого року свідчить акція Духновичєв Пряшів, де ся мої творы читають. Пан Сухий, якбач, ані не знаєть о наших перекладах Святого писма до русиньского языка (єм сполуавтором з о. Ф. Крайняком), бо інак бы не перекладав декламаторам біблїчны тексты, котры суть повны старославянізмів і словакізмів. Пан Сухий наїсто не знаєть о тім, же на русиньскім неоранім полю роблю од 1981 року, коли він був іщі українським писателєм. А так при вшыткій почливости к юбилантови ся мі на язык тисне вопрос: „Што мать векшій досяг при возроджїню народа — ёго „вышляхчє не высокакостне зерно“, котре читать дакілько десятков інтелектуалів, ці „солома“, котра ся хоснує каждоденно в наших грекокатоліцкых церквах і осласловє простый народ“?

Думам собі, же кідь ся пан Сухий хоче о дакім высловлєвати публічно, має бы наперед докладно познати ёго роботу і ёго самого. Ту уж не стаєть „міряти лем властну глыбку“. Єм вдячний панови Сухому за ёго рады, але і надальше ся буду бавити на „власнім пісочку“, без огляду на тото, же ня пан Сухий николи не назве колегом.

Осиф КУДЗЕЙ, Нягіє

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинкы з фінанчнов помочов Міністерства культуры СР. Шефредактор: Александер ЗОЗУЛЯК, редакторкы: Кветослава КОПОРОВА, Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: Анна ПЛІШКОВА. Адреса: **Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR.** Тел.: 051/77 25 629. Передплатне на рік 250,- Ск, до сусідніх штатів — 600,- Ск, до загранича поштов ІІ. кл. 35 УСД, поштов І. кл. 43 УСД, заплатити мож і в редакції. Выроба: ДАТАПРЕСС у Пряшові. Регістрацне ч. **МК SR 417/91, МІС 49 438.** Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції. Адреса новинок на интернеті — <http://narodny-novynyky-presov.sk>, www.rusynacademy.sk, E-mail: rusyn@stonline.sk

DATAPRESS®
TLAČIAREN
REKLAMA
GRAFKA

Rusin a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
PLZ
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2